

Birželis/June 1979-6

Laiškai lietuviams

KUNIGAS IR ŽMONĖS	181	P. Daugintis, S.J.
GYVENIMO ŽODIS	184	Chiara Lubich
GERAS DRAUGAS — RETAS PAUKŠTIS	185	Dalia Staniškienė
ASYŽIUS IR ASYŽIETIS (III)	189	Alfonsas Grauslys
KRIKŠČIONIŠKOJI ARTIMO MEILĖ	193	P. Daugintis, S.J.
MIGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA	196	J. Venckus, S.J.
PIRMIEJI VILNIAUS UNIVERSITETO REKTORIAI	201	Paulius Rabikauskas, S.J.
TIKRA DRAUGYSTĖ	207	Laura Lauciūtė
REKOLEKCIJŲ MINTYS	208	Vilija Vakarytė
MOČIUTĖS LEPŪNĖLĖ	210	Paruošė B. B.
TĖVYNĖJE	211	D. ir G. Vakariai
KALBA	213	J. Vaišnys, S.J.
TRUMPAI IŠ VISUR	215	J. Pr.

Šis "Laiškų lietuviams" numeris iliustruotas Virgilijaus Kauliaus nuotraukomis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

RELIGINĖS ir TAUTINĖS
KULTŪROS ŽURNALAS

Birželis/June 1979
Volume XXX No.6

KUNIGAS IR ŽMONĖS

Paruošė P. DAUGINTIS, S.J.

Popiežius Jonas Paulius II Didžiojo Ketvirtadienio (Eucharistijos ir Kunigystės sakramento įsteigimo) proga parašė kunigams ilgą, atvirą laišką. Tačiau ir pasauliečiams katalikams laiške iškeltos mintys gali būti įdomios ir kai kurie klausimai labai svarbūs. Tos mintys padeda geriau suvokti kunigystės reikšmę ir skatina branginti kunigą bei pašaukimus į kunigystę.

Visi tikintieji, krikštu padaryti panašūs į Kristų, yra gavę bendrąją kunigystės galią. "Kristus, iš žmonių paimtas kunigas, padarė iš mūsų karalių bei kunigus savo Dievui ir Tėvui" (Apr 1,6). Pakrikštytieji savo atgimimu ir Šventosios Dvasios nužengimu yra pašvenčiami dvasine buveine ir šventa kunigija, kad visais krikščionio darbais būtų atnašaujamos dvasinės aukos...

Bendroji tikinčiųjų ir tarnaujančioji arba hierarchinė kunigystė skiriasi esme, ne vien laipsniu. Tačiau jos abi yra viena kitai skirtos, abi savu būdu dalyvauja Kristaus kunigystėje. Hierarchinis kunigas savo turima šventąja galia formuoja ir valdo kunigiškąją tautą; atstovaudamas Kristaus asmeniui, jis paverčia dovanas eucharistine auka ir atnašauja ją visos bendruomenės vardu. O tikintieji savo karališka kunigyste drauge aukoja Eucharistiją ir tą kunigystę išreiškia sakramentų priėmimu, malda, padėka... (II Vat. susir. konstitucija apie Bažnyčią, 10 nr.).

Taigi tik kunigas, atstovaudamas Kristui, paverčia duoną ir vyną eucharistine auka — Kristaus kūnu ir krauju ir taip pat sakramentiniu (ženkliniu) būdu akivaizdžiai pakartoja kruvinąją Kristaus kryžiaus auką, pritaikydamas Kristaus kančios nuopelnus vis naujų kartų žmonėms.

Ne tikinčiųjų bendruomenė pasirenka, o Kristus pašaukia žmones į kunigus. "Kunigai ir kunigystės sakramentas yra didelė Kristaus dovana tikinčiųjų bendruomenei, teikiama paties Kristaus iš savo kunigystės pilnatvės" (4 nr.).

KUNIGO ASMENYBĖ IR TARNYBA

Kunigas ypatingu būdu dalyvauja Kristaus, Gerojo Ganytojo, tarnyboje. Jis kunigystės sakramentu yra įsipareigojęs rūpintis artimo išganymu. Jis nėra samdinys, bet gerasis ganytojas, guldęs net savo gyvybę už savąsias avis. Jis jaučia savo kunigiškame gyvenime ir tarnavime išsipildant tuos paslaptingus Kristaus žodžius: "Kas nori išgelbėti savo gyvybę, tas praras ją, o kas pražudo savo gyvybę dėl manęs ir Evangelijos, tas ją išgelbės".

"Daugiau nei kuris kitas pašaukimas kunigystė reikalauja ypatingo gyvenimo ir tarnybos integralumo. Tas integralumas labiausiai būdingas kunigo tapatybei. Tuo išreiškiama ir kunigo reikšmingumo bei prakilnumo didingumas, ir buvimas visad pasirošusiam, priėmus Šv. Dvasios dovanas, perduoti kitiems meilės, ramybės, susitaikinimo vaisius, perteikti kitiems tikėjimo tikrumą, iš kurio plaukia žmogaus gyvenimo prasmės supratimas ir pajėgumas įvesti dorinę santvarką į asmens gyvenimą bei aplinkos tvarkymą" (4 nr.).

Kunigas yra tos tikrosios žmogaus prasmės mokytojas bei liudininkas ir Kristaus malonių dalintojas, užvaizdas. Užtat kunigas tampa kitiems aiškus ženklas ir rodyklė. Tai yra jo pastoracinės tarnybos didybė ir pirmoji sąlyga. Tai jį įgalina ir kurti aukščiausią meną — vadovauti sieloms. Tikintieji, tarp kurių jis gyvena ir kuriems jis skirtas, tuo džiaugiasi ir pirmiausia visai teisingai to laukia iš kunigo.

KUNIGAS IR SUPASAULĖJIMAS

Kartais kai kurie žmonės nori, kad kunigai labiau prisitaikintų moderniems laikams, būtų labiau "sušilandienėję". Kai kurie labai pritaria kunigų gyvenime pasirodantiems supausaulėjimo reiškiniams. Tačiau, kunigui dėl to suklupus, jie pirmieji jį apleidžia. Kunigui nėra reikalo būtinai siekti populiarumo. Tokie kunigai, jiems patiems nepajuntant, tampa gudriųjų žmonių išnaudojami, palenkiami savo tikslams.

Visai kitokie buvo žymieji kunigai, dieji pastoracinio darbo "artistai", pvz. šv.

Vincentas Paulietis, Arso klebonas, Jonas Vianey, Jonas Bosco, Maksimilijonas Kolbe ir daugelis kitų.

Dievo tautos žmonėms labiausiai laukiami yra tokie kunigai, kurie sąmoningai gyvena pilna kunigystės prasme: kurie tvirtai tiki, drąsiai išpažįsta tikėjimo tiesas, nuoširdžiai meldžiasi, žmones moko su tvirtu įsitikinimu, visiems tarnauja, nesavanaudiškai visus myli, gyvena Kalno pomokslo palaiminimų dvasia, yra artimi visiems, ypač labiausiai reikalingiems pagalbos (6-7 nr.).

CELIBATO REIKŠMĖ

Kunigo celibatas turi didelę reikšmę tikinčiųjų bendruomenei — Bažnyčiai ir visiems žmonėms. Bažnyčia šimtmečiais jo laikėsi ir dabar tebesilaiko. Niekada netruko jai dėl to priekaištų ir kritikos. Tačiau kunigiška skaistybė yra "dvasios dovana" žmoniui. Ne kiekvienas ją gauna, o tik tie, kurie yra pašaukti, kuriems duota išmanyti, kurie atsisako moterystės dėl dangaus karalystės (plg. Mt 19,11).

Celibatu kunigas tampa "žmogus kitiems". Tačiau visai kitokiu būdu, negu vyras ir moteris, kurie moterystėje savąją dovaną atsiduoda vienas kitam ir savo vaikams. Kunigas, atsisakydamas žemiškos tėvystės, siekia kitokios, dvasinės tėvystės ir net motinystės, prisimindamas tautų apaštalo Pauliaus žodžius: "Aš tai rašau.. . įspėdamas, kaip mylimus savo vaikus. Nors turėtumėte tūkstančius auklėtojų Kristuje, bet nebus kelių tėvų, nes, paskelbdamas Evangeliją, aš esu tapęs jūsų tėvu Kristuje Jėzuje" (1 Kor 4,15). "Gražu patirti taurų prisirišimą visada, o ne vien kai esu pas jus, mano vaikeliai, kuriuos aš vėl su skausmu gimdau, kol jumyse išryškės Kristaus atvaizdas" (Gal 4,18-19).

Tie yra dvasios vaikai, tikintieji žmonės, Gerojo Ganytojo patikėti kunigo rūpesčiams. Tokių yra daug daugiau, negu paprastai šeima jų turi. Tikrai didelis yra kunigo pastoracinis pašaukimas, net visuotinis, kaip moko II Vatikano susirinkimas: jis siekia apimti visą Bažnyčią, yra misijonieriškas, nors paprastai tarnauja tik Dievo tau-

tos daliai — savajai bendruomenei ar parapijai, kur kiekvienas asmuo laukia iš jo dėmesio, meilės, pasirūpinimo.

Todėl kunigo širdis, norinti būti tarnyboje prieinama visiems, *turi būti laisva*. Tai gi hierarchinė arba tarnaujanti kunigystė pagal Bažnyčios tradiciją yra skirta žmonėms arba bendrajai tikinčiųjų kunigystei.

CELIBATO SUNKUMU PRASMĖ

Be abejo, kartais kunigams, ypač kai kuriems, celibato laikymasis nėra lengvas. Apie tas sunkenybes mūsų laikais gal per daug kalbama ir rašoma. Geriau būtų, jeigu daugiau už kunigus būtų meldžiamasi ir jiems daugiau meilės parodoma.

Tačiau kunigas, pats laisvai ir ilgai apsigalvojęs, apsisprendžia priimti Kristaus "dovaną — pašaukimą" dėl Bažnyčios labo ir tarnybos kitiems. Jam laikymasis savo žodžio yra ištikimybės pareiga, įrodymas vidujinio kunigiško subrendimo ir tuo pačiu nuolatinė išraiška meilės ir asmeniško kilnumo.

Kylančius sunkumus kunigas nugali malda ir meile, nuolankumu ir atvirumu Dievui bei savo sąžinei. Jis aiškiai žino, kad vyras ir moteris, įsipareigoję moterystei, turi panašių sunkumų. Jis turi gyvą sąmonę, kad vedusieji broliai ir seserys teisėtai iš jo laukia pavyzdžio ir savo ištikimybės liudijimo iki mirties.

Taigi ir šiuo būdu savo celibatu kunigas tarnauja "Kristaus kūno statymui", kuris yra tikinčiųjų bendruomenė. Tuo pačiu jis tarnauja ir kiekvieno krikščionio ištikimos, kilnios žmogiškosios asmenybės išvystymui pagal Kristaus duotos dovanos saiką.

Tenka pagalvoti ir apie tai, kad daugelyje vietovių žmonės išsiilgę ir su skausmu laukia kunigo ir nepraranda vilties jo sulaukti. Kartais pasitaiko, kad žmonės renkasi į kokią paliktą šventovę ir, pasidėję stulą ant altoriaus, kalba visas Mišių liturgijos maldas. Priėjus konsekracijos momentui, jie nutyla. Užviešpatauja tylą, ne kartą pertraukiama ašarų ir kūkčiojimų... Jie taip trokšta priimti Šv. Komuniją, bet ji tegali kunigo būti konsekruota. Jie ilgisi dieviško-

jo atlaidumo žodžių: "Aš tave išrišu iš visų tavo nuodėmių". Tokie žmonės labai pergyvena kunigo nebuvimą savo tarpe. Jau daug yra tokių vietovių pasaulyje.

Visa tai reikia žinoti, apgalvoti ir ryžtis labiau branginti savo kunigus bei melstis už pašaukimus į kunigystę.

GYVENIMO ŽODIS

CHIARA LUBICH

Savo ištverme jūs išsaugosite savo gyvybę. (Lk 21,19)

Ar žinai, kas yra šventieji? Tai tikri krikščionys, kurie išgelbėjo savo sielas. Tuo esame tikri, nes Bažnyčia neklysta, paskelbdama juos šventaisiais. Norėčiau pateikti pavyzdžių dar gyvenančių žmonių, kurie išgelbės savo sielas, bet tai neįmanoma, nes esame tikri, ar jie ištvers iki galo.

Šventieji ištverė. Kodėl? Dėl to, kad juose vyravo jėga, dorybė, vadinama ištverme. "Savo ištverme jūs išsaugosite savo gyvybę". Ištvermė — tai vertimas originalaus graikiško žodžio, turtingo savo prasme. Tas žodis apima kantrybę, pastovumą, atsparumą, pasitikėjimą. Ištvermė būtinai reikalinga, kai kenčiam, kai esame gundomi, nusi-vylę, masinami pasaulio vilionių, kai esame persekiojami.

Manau, kad ir tu esi nors vienoj iš čia minėtų aplinkybių ar esi patyręs, kad be ištvermės būtum neatsilaikęs. Gal kartais teko nupulti. O gal ir dabar esi įsipainiojęs apgailėtinoje padėtyje. Kas daryti? Išsipainiok ir ištverk. Kitaip — krikščionio vardas tau netinka. Žinai, kad kas nori eiti Kristaus pėdomis, turi kasdien nešti kryžių, turi mylėti — bent savo valia — kančią. Krikščionio pašaukimas — tai pašaukimas ištverti.

Apaštalas Paulius parodo savo bendruomenei, kad ištvermė yra krikščionio pažymys. Jis nebijo jos statyti toje pačioje eilėje su stebuklais.

Jei mylime kryžių ir esame ištvermingi, galėsime sekti Kristumi, kuris yra danguje, ir taip būsime išgelbėti.

"Savo ištverme jūs išsaugosite savo gyvybę". Yra dvi žmonių rūšys. Vieni jaučia kvietimą būti gerais krikščionimis, tačiau tas kvietimas krinta į jų sielas, kaip sėkla ant uolos. Iš karto rodo daug entuziazmo, panašaus į šiaudų liepsną, kuri greitai užgesa. O kiti priima kvietimą, kaip gera dirva sėklą. Krikščioniškasis gyvenimas išdygsta, auga, nugali kliūtis, atsispiria prieš audras. Tie yra ištvermingi ir "savo ištverme išsaugos gyvybę". Aišku, jei nori ištverti, neužtenka pasitikėti savo jėgomis. Reikia Dievo pagalbos. Šv. Paulius vadina Dievą "ištvermės Dievu". Taigi, turi prašyti Jį, kad suteiktų tau malonę, ir Jis tau ją duos (plg. Rom r 5,5). Jeigu esi krikščionis, neužtenka būti pakrikštytu ir retkarčiais pagarbinti Dievą ar padaryti kokį gerą darbėlį. Tavo krikščionybė turi augti. Kas myli, tas tikrai moka būti ištvermingas. Meilė nebija kliūčių, sunkumų, pasiaukojimo.

Ištvermė — tai išmėginta meilė. Dievo Motina yra ištvermės pavyzdys. Pasirenka Dievą iš pat jaunystės. Jis jai yra vienintelis viskas, Jam pasilieka ištikima visą savo gyvenimą. Jam paaukoja savo mergystę, dar būdama labai jauna mergaitė — kaip reikavavo papročiai — bet nesibijo tapti motina, kai Dievas to panori. Tampa Jėzaus motina, likdama mergele. Ištveria savo pašaukime, kai Juozapas turi abejonių, kai yra priversta gimdyti tvartelyje, kai bėga su sūnumi į Egiptą, kai jį praranda trejetą dienų šventykloje. Ištvermingai vykdo Dievo meilę ir vykdo Jo valią, laikydama per 30 metų paslaptį, leisdama, kad Jėzus atliktų savo trejų metų misiją. Didis yra jos pastovumas, nenukrypstas nuo Dievo jai skirto kelio. Ji ištveria, stovėdama skausmo jūroje prie savo nukryžiuoto Sūnaus. Paskui, po dangun žengimo, gyvena gimstančios Bažnyčios širdyje ir pasilieka ištverminga Dievo meilėje iki tos valandos, kai paimama į dangų.

Marija yra ištvermės moteris. Prašyk Dievą, kad uždegtų tavo širdyje savo meilę ir ištvermę visuose gyvenimo sunkumuose. Tokiu būdu išgelbėsi savo sielą.

"Savo ištverme jūs išsaugosite savo gyvybę". Čia dar ne viskas. Ištvermė yra už-

GERAS DRAUGAS — RETAS PAUKŠTIS

("Laiškų lietuviams" konkurse II premiją laimėjęs straipsnis)

Dalia Staniškienė

Kas yra draugas? Tai viena siela, gyvenanti dviejuose kūnuose.

Aristotelis

Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti.

Jono 15,13

Emersonas sakė, kad vienintelis būdas turėti draugą yra būti draugu. "Ladies' Home Journal" 1978 rugsėjo mėn. numeris buvo straipsnis "How Good a Friend Are You?" Siame straipsnyje aprašoma dešimt iš tikro gyvenimo paimtų problemų ar dilemų, liečiančių draugus. Atsakymai parodo, kaip šios dilemos buvo išspręstos, neprarandant draugystės. Štai trys pavyzdžiai.

Pirmas: ką darytum, jei tavo 14 metų duktė, parėjus iš mokyklos, papasakotų, kad jos klasės draugė, tavo geriausios draugės duktė, pardavinėja marijuaną kitiems vaikams? 1) Tylėtum, kad tavo duktė nepapultų į nemalonę už išplepėjimą? 2) Tylėtum, nes manai, kad tai ne tavo reikalas? 3) Išaiškintum dukrai, kad turi pasakyti mergaitės motinai, bet neišduosi, kur sužinojai, ir tada jai pasakytum? 4) Pati mėgintum kalbėti ir aiškintis su draugės dukra? Moteris pasirinko trečią sprendimą, nes jautėsi, kad

krečiama. Ištvermingasis padrašina ir kitus ištverti iki galo. Tau kalbėjau apie šventuosius, apie Mariją. Žiūrėk. Jie patraukė savo pavyzdžiu minias prie Dievo ir šimtmečiais savo ištvermės pavyzdžiu spinduliuoja iš meilės, padariusios juos ištikimais.

Pažvelkim aukštyn. Gyvename vieną gyvenimą ir tą patį labai trumpą. Kiekvieną dieną susikaupkime. Nugalėkime vieną kliūtį po kitos, norėdami sekti Kristumi. Taip išgelbėsime savo sielas.

Išvertė kun. Antanas Sabas

turi padėti draugės dukrai, ir buvo tikra, kad draugė norėtų apie dukros elgesį žinoti. Žinoma, prieš kalbėdama su drauge, ji visa tai išaiškino ir savajai dukrai.

Antras pavyzdys: pernai tu ir tavo draugė kartu užsirašėt meno pamokoms. Nors tavo draugė geresnė menininkė, klasė abiem labai patiko. Šįmet pavėlavot užsiregistruoti. Tu paskambinai mokytojai ir sužinojai, kad vietos yra tik vienai iš jūsų. Ką darai? 1) Užsirašai, nes tu pirma pasiteiravai? 2) Užregistruoji savo draugę, nes žinai, kad ji rimtai nori meną studijuoti? Be to, jautiesi jai skolinga, nes pernai ji tave į šią klasę atsivedė. 3) Paskambini draugei ir pasiūlai jai užleisti vietą? 4) Išaiškini situaciją draugei ir kartu susitariat, ką daryti? Ši mergina, nors ir labai norėjo patekti į tą klasę ir jautėsi, kad turi pirmenybę, nes ji gi skambino ir teiravosi, vis dėlto pasirinko paskutinį sprendimą. Jos pasitarė ir nutarė "mest pinigą". Draugė laimėjo, o ši mergina nuėjo į kitą klasę, nors ir ne taip įdomią. Ir jos sutarė kitais metais abi laiku užsiregistruot.

Trečias pavyzdys: prieš tris mėnesius tavo draugės vyras ją paliko. Draugė praleido valandų valandas, išliedama tau savo pyktį, liūdesį ir baimę. Ir po trijų mėnesių dar vis kasdien tau skambina ir guodžiasi. Tai tave nepaprastai slegia, ir jauti, kad tavo pačios šeimai tai kenkia. Bet tu nori taip pat padėti draugei. Ką darai? 1) Duodi jai ir toliau tiek dėmesio, kiek ji reikalauja, ir tikiesi, kad kada nors tai baigsis? 2) Atvirai pasakai jai, kad ją myli ir nori jai padėti, bet kad ji pati turi "suimt save į rankas", nes jos dabartinis elgesys ir nuotaikos tik kenkia ir jai, ir tau? 3) Pasakai jai, kad nors ją myli, negali jai padėti ir ji turėtų ieškoti profesionalinės pagalbos.

Šiuo atveju moteris pasirinko antrą išeitį. Nors jai nebuvo lengva, ji su meile pasakė draugei, kad ašarų gana — ji turi grįžti į gyvenimą, o ne gailėtis savęs ir svajoti apie tai, kas buvo, kas negražinama. Ji buvo atvira ir tvirta. Ji pabrėžė, kad jei draugė ir toliau taip elgsis, tuojau nebebus kas jos klauso... Šis jos pasisakymas ne tik kad ją draugystės nesulaužė, bet draugei labai pa-

dėjo: ji tikrai nustojo savęs gailėtis ir pradėjo vėl domėtis ir kitais dalykais, ne tik savo nelaime.

Gyvenime tarp draugų tokios problemos ir įtampos iškyla nuolatos. Svarbiausia tokiomis atvejais ne *ką* darai ar sakai, bet *kaip* tai darai. Patarimai ir pagalba priimmi tik tada, kada jie duodami su meile, nuoširdumu ir atvirumu. Ką sakyti ir ką daryti, priklauso, žinoma, ir nuo to, kiek gerai mes pažįstame savo draugą-draugę ir save. Ir visada, prieš darant vienokį ar kitokį sprendimą, liečiantį problemas su draugais, reikia gerai jį apgalvoti, nesielti staigiai ir karštomis. Tikra draugystė išsilaiko ir per krizes, pergyvena daug audrų ir vis dėlto nenuskęsta gyvenimo sūkuriuose.

Tačiau tenka su gailesčiu pripažinti, kad tikras, geras draugas, tikra draugystė yra tikrai retas paukštis žmonijos gyvenime. Spalvingas, žavus, mielas, džiuginantis — bet retas paukštis... Jei tų retų paukščių būtų daugiau, draugiškumas gal pakeistų dabartinio pasaulio pagrindines savybes — baimę, neapykantą, nepasitikėjimą vienas kitu. .. Draugystė mus stiprina ir kelia, tačiau — ir tai paradoksas — draugystė net negali egzistuoti, nebent jau esame stiprūs ir kilnūs. Nes tikroji draugystė mes atiduodame patys save ir atveriamė save rizikai — galime būti priimti, bet galime taip pat būti ir atstumti. Nedaug žmonių tai pajėgia padaryti; nedaug žmonių turi drąsos tokiai rizikai. Norint šią sieną pralaužti, reikia nugalėti kito žmogaus baimę — baimę būti sužlugdytam ar tai fiziškai, ar dvasiškai. Tokia baimė tik sukelia baimę ir kitame; nepasitikėjimas iššaukia nepasitikėjimą. Tuo tarpu atvirumas, kad ir mažiausias, iššaukia atvirumą; pasitikėjimas ugdo ir kitame žmoguje pasitikėjimą tavimi.

Draugystė yra dovana, kurią duodami ir priimdami galime tikėtis tikro džiaugsmo. Draugystė taip pat yra meilė. George Macdonald (pagal Thomas a Kempis) yra pasakęs geriau turėti vieną mylintį draugą, negu dešimt tave garbinančių priešų. O Evangelijoje Kristus kalba: "Tai mano įsakymas, kad vienas kitą mylėtumėte, kaip aš jus kad

myliu.. Jūs būsite mano draugai, jei darysite, ką jums įsakau. Jau nebevadinu jūsų tarnais, nes tarnas nežino, ką veikia jo šeimininkas. Jus aš draugais vadinu, nes jums viską paskelbiau, ką buvau iš savo Tėvo girdėjęs” (Jono, 15).

Sociologas Andrew Greeley savo knygoje "The Friendship Game" teigia, kad vedybos taip pat yra draugystė, kad jei vedybose nėra tikros draugystės, tai vedybinis gyvenimas yra nepatenkinantis. Iš tiesų, pagal jį, šis ryšys — tai intymiausia iš visų draugysčių. O seksualiniai santykiai be tikros draugystės (t.y. be meilės) yra tiesiog nežmogiški, o mažų mažiausiai nepatenkinantys. Tai kažkokia vaidyba, o ne dovana vienas kitam. Jis sako (kartoju tai jo originaliais žodžiais, kad verčiant nebūtų prarasta tikroji prasmė): "Love and friendship then are the same thing—the open, trusting commitment of oneself to another human being". Iš to seka, kad geriausias, vaizdingiausias tikros draugystės pavyzdys yra vedybinis gyvenimas. Ir kaip liūdna, kad dažnai vedę žmonės, kartu išgyvenę daug metų, gimdę ir auginę vaikus, dalinęsi visais vargais ir rūpesčiais, vis dėlto nėra draugai, o tiesiog vienas kitam svetimi. . .

Daug vadinamųjų draugysčių laikosi tik dėl to, kad partneriai yra neurotiškai vienas kito reikalingi: vienas yra dominuojantis, kitas nuolat nusileidžiantis, visa priimančias. Bet tai nėra tikra draugystė. Tikra draugystė gali egzistuoti tik ten, kur abu partneriai yra lygūs. "Friendship is a disinterested commerce between equals" (Goldsmith). Draugystėje negali vienas būti visada aktyvus, kitas visada pasyvus. Tai gal įmanoma vaiko-tėvo ar profesionalo ir kliento santykiuose, bet ne tikroje draugystėje. Tai ypatingai ryšku vedybiniam gyvenime, kur dažnai vienas yra ypač agresyvus ir dominuojantis, kitas — nusileidžiantis. Kodėl taip yra? Todėl, kad tai lengviau, tai nereikalauja pastangų ir abipusio pasitikėjimo.

Fr. Bacon teigė, kad draugystė padvigubina džiaugsmą ir per pusę sumažina skausmą. Mes turime mokėti juoktis su draugu, bet ne iš draugo. Juoką reikia surišti su pa-

garba vienas kitam. Rašytojai teigia, kad žmogus yra tikrai žmogus ne kada jis yra rimtas, nusiminęs ir įsivėlęs į slegiančią kasdienybę, bet kada jis atsiduoda juokui, džiaugsmui ir žaidimui. Taigi draugai turi mokėti džiaugtis ir juoktis kartu. Tai labai krikščioniška pažiūra, nes tikras džiaugsmas (o ne problemų neturėjimas) yra ir tikriausias krikščionio pažymys.

Bet draugystei taip pat reikalinga tylą: ne tylą iš piktumo ar neturėjimo ko vienas kitam pasakyti, bet tokia tylą, kurioje vienas su kitu komunikuoja be žodžių. Kartais vyras ir žmona šios tylos vengia, bijodami sužinoti, kad iš tiesų jie yra vienas kitam svetimi. Ir todėl jie nenustoja kalbėti apie nereikšmingus, kasdieninius dalykus, kad nereikėtų prieiti prie didelių, svarbių gyvenimo klausimų. Tikroje draugystėje reikia mokėti būti vienas su kitu ir tyloje, be televizijos, radijo, telefono, laikraščio skaitymo — tyloje tik vienas su kitu. Nes tik tokioje tyloje draugai gali parodyti vienas kitam tą tikrą draugiškumo jausmą. Turime kartais atsitraukti nuo gyvenimo, kad tikrai pradėtume gyventi. Tik tyloje mes tikrai išmoksime kalbėti. Ir tik tyloje, tik atsitraukę nuo pasaulio, tik būdami viena su kitu, mes pajuntame ir tą tikrą meilę Dievo pasauliui. . . Kokia tragedija, kad daugumas žmonių nuo tokios tylos ir nuo šių tikrų atradimų tyloje bėga... Bėgdami mes išvengiame parodyti savo nepritekliaus, jaučiamės "saugūs", bet kartu prarandame tikrą draugystės džiaugsmą.

Mes turime ne tik teisę, bet ir pareigą draugą perspėti, jei matome, kad jis daro klaidą ar puola. Tačiau, kaip jau buvo minėta, turime tai daryti su meile, pagarba, draugo neižeisdami. Tai sunku, bet tikra draugystė to reikalauja. Mes turime teisę taip pat reikalauti, kad draugas tikrai būtų savim. To paties turime reikalauti ir iš savęs. Atsiduodami draugui, mes negalime prarasti savo individualybės, savo žmogiškumo, savo integralumo. Negalime paaukoti savo privatiškumo ir laisvės. Tikroji draugystė mus padaro daugiau žmonėmis, o neurotiškas atsidavimas vienas kitam — mus

nužmogina. Kartais yra sunku matyti tarp šių dviejų atvejų skirtumą. Lengva tapti neurotiškų reikalavimų kaliniu.

Tikroje draugystėje mes turime progos pamatyti ne tik kito asmens, bet ir savo, kaip Dievo kūrinio, grožį ir vertę: taigi mes esame priversti būti tikrai savimi. Ir čia rasime daug daugiau pasitenkinimo, negu laikinam apsvaigime nuo narkotikų ar alkoholio. Yra manančių, kad žmonės, kuriems reikalingi tokie vaistai, kad gautų laikiną pasitenkinimą, iš tiesų neturi draugų. Nes draugai yra tie, kurie suteikia mums tikrą džiaugsmą ir dvasinę pakilimą. Žinoma, tai daug sunkiau, negu pasiekti dirbtinę ekstazę su LSD ar "haibolu": tai mes galime padaryti ir vieni, be kitų žmonių. Tuo tarpu draugystė ir džiaugsmas, susietas su ja, iš vis neįmanoma be kitų žmonių. Andrew Greeley draugystę vadina žaidimu, daug reikalaujančiu, nelengvu, kartais net varginančiu, tačiau duodančiu didžiausią pasitenkinimą; žaidimu, kuriame abi pusės laimi!

Draugystė suvaržo mūsų laisvę, tačiau ta atsakomybė *draugui* (ne už *draugą*) mus taip pat išlaisvina. Ir todėl nepaprastai svarbu, kokius draugus mes pasirenkam. Žmonės, kurie neturi bendrų interesų, vertybių ar siekių, ilgai neišliks draugais. Draugystės, kurios mums nepadeda geriau pažinti save, ilgai neišsilaikys. O tačiau kiekvienas žmogus turi turėti draugų, kad būtų tikru žmogumi. Ir todėl, nors pasirinkti sunku, rinktis turime. Nors rizikuojame, turime rizikuoti, nes be šios rizikos išvis nebus draugystės. Draugystė, kaip ir vedybinis gyvenimas, yra procesas, kuriame augame, mokomės, keičiamės. Mes privalome pralaužti nepasitikėjimo vienas kitu užtvaras. Mes turime nugąlėti baimę, visiškai atsiverti kitam žmogui, rizikuojant būti atstumtais. Visa tai reikalauja laiko, pasiaukojimo, švelnumo ir kantrybės. Kantrybė pirmiausia reikalauja pasitikėjimo savimi. Savim nepasitikintis žmogus nori staigaus ("instant") pasikeitimo žmonėse ir aplinkoje, staigaus pasisėkimo. Antra vertus, kantrybė nereikalauja nieko nedarymo, nieko nereikalavimo iš draugo. Ir tai yra ypatingai sunku, nes prašosi abipusės

veiklos: turime būti kantrūs ne tik mes, bet ir mūsų draugas; turime pasitikėti ne tik mes, bet ir jis mumis. Ir juo daugiau pastangų įdedame, juo turtingesnė, juo gražesnė tampa mūsų draugystė. Stipriausia draugystė yra tada, kada pajėgiamė susidoroti *kartu* su iškilusiomis problemomis (ar tai būtų šiaip draugų tarpe, ar tarp vyro ir žmonos). Iškilančių problemų sprendimas ne tik sustiprina mūsų draugystę, bet ir parodo, kiek subrendę žmonės mes esame. Nes skirtumas tarp subrendusio ir nesubrendusio žmogaus ir yra toks, kaip jis susidoroja su savo problemom (anot Eugene Kennedy). Kantrybė reikalauja ne tik pasitikėjimo savimi, bet taip pat švelnumo ir šilumos bet kokiuose žmogiškuose santykiuose. Turime vengti vienas kitą užgauti ir įskaudinti. Be šio švelnumo jokia tikra draugystė tarp dviejų žmonių išvis neįmanoma. Kad žmonės galėtų suartėti, reikalinga sukurti šiltą atmosferą, kurioj vienas kito nebijotų. Tai iš tiesų reikalauja mūsų žmogiška natūra, kuri lengvai įskaudinama ir sužeidžiama. Šis švelnumas, ši šiluma sušildo ne tik tą, kuriam ji skiriama, bet ir jos davėją. Ir taip ji tampa abipusiška.

Draugystės džiaugsmas spinduliuoja iš draugų ir kitiems. Paul Claudel sako, kad įsimylėję žmonės ne tiek žiūri vienas į kitą, kiek drauge į tą pačią pusę. Tikra draugystė atspindi pasitikėjimą, džiaugsmą ir ekstazę, ir todėl jos neįmanoma paslėpti.

Šiandien ypatingai pasigendami tikros draugystės tarp žmonių, tarp tautų ir valstybių. Be draugystės, be to abipusio pasitikėjimo, šių dienų pasaulio problemos vargiai ar bus išspręstos...

Ar ateis pavasaris? Ar šitas retas paukštis, be kurio tikrai žmogiškas gyvenimas neįmanomas, sugrįš? Noriu tikėti, kad taip, nes žmogus Dievo sukurtas mylėti, o meilė yra to reto paukščio svarbiausia savybė.

• JAV apeliacinis teismas Austin, Texas, mieste atmetė ateistės Madalyn Murray reikalavimą, kad būtų nustota JAV piniguose spausdinti žodžius: "In God we Trust".

ASYŽIUS IR ASYŽIETIS (III)

ALFONSAS GRAUSLYS

Šiai rašomos temos atkarpai panaudosi-me du mūsų laikų lenkų rašytojus: Ewa Szelburg-Zarembina ir Juzef Wittlin.

Pirmoji, 80 m. amžiaus, dabar gyvenanti Lenkijoje rašytoja šiai temai duoda daugiausia medžiagos. Ne kartą lankydamą Asyžių ir ten ilgiau pabūdamą, ji lankė ir tas visas Italijos (ypač Umbrijos provincijos) vietas, kuriose šventasis yra buvęs ir pasireiškęs. Ji pasiekdavo ir kitas provincijas, pvz. Toskaniją, su Alverno kalnu, kur šv. Pranciškus besimelsdamas, nuostabios vizijos ištiktas, liko apdovanotas kraujujančiomis stigmomis. Maža to. Asyžiui ir jame paliktiems šventojo pėdsakams paminėti ji parašo dvi nemažas knygas: "Zakochany w Milosci" (Įsimylėjęs Meilę) ir "Imię jej Klara" (Jos vardas Klara). Šias abi knygas Lenkijoje išleido Pax leidykla keliomis laidomis.

Antrasis čia panaudosimas J. Wittlin, nepriklausomos Lenkijos laikais žinomas rašytojas, po II pasaulinio karo atsidūręs tremtyje, išgyvenęs 35 metus Niujorke, 1976 m. ten mirė. Instytut Literacki leidykla Paryžiuje 1963 m. išleido jo didelį 654 psl. veikalą "Orfeusz w Piekle XX wieku" (Orfėjus XX amžiaus pragare). Keliais tos knygos straipsneliais jis prisimena Asyžių, kuriame lankėsi. Kai kuriomis naujomis pastabomis bei mintimis jis papildė pirmosios rašytojos įspūdžius.

Atrodo, neapsiriksiu Szelburg-Zarembinos susidomėjimą Asyžium ir jo šventuoju kildindamas iš jos asmeninio gyvenimo tragedijos. 1939 m. vokiečiams puolant Lenkiją ir bombarduojant Lvovo miestą, žuvo jos keliolikos metų sūnus. Šiai šeimos tragedijai paminėti ji vėliau parašė labai prasmingą ir gražią poemą "Matka i syn" (Motina ir sūnus), kurioje švelniai ir atsargiai įjungė savąją kančią į mūsų Viešpaties Motinos kančią dėl dieviškojo Sūnaus nukryžiovimo.

Tos tragedijos ištikta, ieškodama dvasinės paguodos, lankydamą Asyžių, ji pamilo šį miestą ir jo šventąjį. Tikrai jos gyvenime įvyko tai, ką savo knygoje rašo apie kančios vaisingumą, nujausdamą jos galimą įprasminimą, kad sužaloti alyvmedžiai išugdo gausesnių ir geresnių vaisių. Kančia jos religinį gyvenimą pagilino.

Skaitydami jos knygas, matome, kaip rašytoja žavisi viskuo, kas turi koki nors ryšį su Asyžiumi ir Asyžiečiu. Jau ir pati Umbrijos provincija, kurioje yra Asyžius, jai yra brangi ir patraukli. Savo knygoje "Jos vardas Klara" ji taip rašo: "Umbrija ... ten saulė švelni, ten oras saldus, ten gailiai pūsčioja lengvi vėjeliai... keliai nepainūs, smulkiomis spalvotomis gėlytėmis tirštai nusėtos pakelės... Asyžius. Gerai žinai, visada žinojai, nes ne kartą patyrei: net dargana negali ten aptemdyti tai vietai įprastos giedros. Asyžius. Tai džiaugsmas, viltis, ramybė. .. Miestas kvepia šviežiomis vynuogių sultimis".

Prisimindama savo pirmąją kelionę birželio gale į Asyžių iš Romos, kurioje, anot jos, tirštame nuo karščio ore atrodė, kad ir fontanų vanduo tartum alpo nuo karščio, ji traukiniu per Spoleto, Trevi, Foligno po poros valandų kelionės išlipa Asyžiaus stotyje. Už keturių kilometrų miestas. "Nejudėdami stovime ir žiūrime, žiūrime. Taip, ką matome, verta matyti", rašo ji. Miestas gan aukštai iškilęs — guli aukšto, miškingo Subasio kalno papėdėje (Asyžius — 424 metrų aukštumoje, o kalnas — 1290 m). Labiau įsižiūrėjus, jai atrodo: "Šis miestas yra baltas ir rausvas Umbrijos akmens baltumu ir rausvumu... ir dar kažkuo... tai niekur kitur šalia Umbrijos neužtikta malonia akims slėnio šviesa. Ji nuspalvina sienas šiltu blizgėjimu". Prisiminus to viduramžio miesto istoriją, tą neramumą ir kovų tarp miestų laikotarpį bei Pranciškų, bandantį taikinti besidraskančias partijas... ji pati su

savimi kalbėjo: "Štai koks miestas. Ir jau man darosi gaila kiekvienos valandėlės, kurioje dar nesu jame". Ar tai ne psichologiškai įdomus vidinis nušvitimas, kuris jai tartum pranašiskai sakė, kad tai miestas, kurio tu negalėsi pamiršti, kurio tu visados ilgėsis, kurį sapnuose matysi ir jame buvosi... tu liksi įskiepyta meile šventajam, pasidarysi gimininga didžiai pranciškoniškai šeimai pasaulyje...

Žvelgdama kairėn, ji mato didžiulę Angeliškosios Marijos (1569 m. statytą) baziliką. Ji žino, kad jos viduje yra mažytė Pranciškaus atstatyta ir nuo viduramžių tokia pat išlikusi bažnytėlė, prie kurios telkėsi šventasis ir jo sekėjai; "tai tartum mažytis neįkainuojamas perlas glūdi tame iškiliame didžiame kiaute", rašo ji savo knygoje.

Vykdamas taku į miesto centrą, ji sužino iš vairuotojo, kad miestas išliko karo nepalietas, nes šventasis yra gyventojams pažadėjęs, kad jų miestas niekada nebus labai sunaikintas. Ji išlipa miesto centre Piazza Comunale, kur yra rotušė ir ant pagoniškos Romos Minervos šventyklos liekanų pastatyta Santa Maria della Minerva bažnyčia. Dabartinės bažnyčios kolonų fasadas yra išlikusios pagoniškos šventyklos iš pirmojo šimtmečio liekana. Mieste, kuriame šiuo metu yra apie 30.000 gyventojų, kaip ir visuose Italijos miestuose, nemaža fontanų. Čia daug bažnyčių ir mažų aikščių. Kai kurios jų primena šv. Pranciškaus gyvenimo epizodus. Viena tokių žymių aikščių — tai Piazza S. Rufino, kurioje yra šio šventojo, Asyžiaus globėjo, gražiausia visoje Umbrijoje katedra su aukšta varpine. Šv. Rufinas — tai III-iojo šimtmečio kankinys, atvertęs krikščionybėn asyžiečius. Jo kūnas guli katedros pagrindyje sarkofage — akmeniniame karste. To sarkofago pagonišką praeitį liudija ant jo išlikęs deivės Dianos atvaizdo pėdsakas. Šioje katedroje yra ir marmorinės krikštyklos indas, kuriame buvo krikštyti Asyžiuje gimusieji būsimieji šventieji — Pranciškus ir Klara.

Tarp tų aikščių, kurios primena Pranciškų, autorė mini ir Piazzeta di Francesco Piccolo, kurioje vieno namo apatiniame aukšte

yra kukli koplytėlė. Joje sekmadieniais laikomos Mišios. Ten yra buvęs gyvulių tvartelis. Jame, anot legendos, gimė šventasis.

Piazza del Vescovado anais šventojo laikais buvo vyskupo būstinė su seniausią IV šimtmečio pabaigos S. Maria Maggiore katedra. Viduramžiais ši vyskupo būstinė buvo perkelta į Šv. Rufino bažnyčią. Šioje aikštėje šventasis vyskupo ir minios akivaizdoje nutraukė ryšius su savo tėvu, visko atsisakė (net paskutinių iš tėvo gautų drabužių) ryždamasis vien Dievą savo tėvu vadinti ir Jam nedaloma širdimi tarnauti.

Knygos autorė iš Asyžiaus centro pėsčiomis vyksta į S. Maria degli Angeli baziliką, jau pirmąją atvykimo dieną iš tolo matytą. Ji didesnė už visas kitas Asyžiaus bažnyčias ir labiausiai išpuošta meno kūriniais. Jos viduje, šalia jau minėtos paties Pranciškaus atkurtos bažnytėlės, yra ir kita pranciškonų brangenybė — tai koplytėlė, kurioje mirė šventasis. Kaip rodo ir skelbia įvairių atsivertėlių patirtis, šio šventojo užtarimu čia rado Dievą ar bent pasiryžo siekti Dievo artimybės labai daug atsivertėlių. Todėl rašytoja, prisimindama susižavėjusias ir norinčias sekti šventuoju praeities minias, rašo: "... ir išandien, kaip prieš septynis šimtmečius, kaip ir pradžioje, jis laimi naujas širdis, kurios, vien susidurdamos su jo atminimu, darosi geresnės ir jaučiasi laimingesnės".

Iš visų gausių Asyžiaus bažnyčių brangiausios šv. Asyžiečio mylėtojų širdžiai yra šventųjų Pranciškaus ir Klaros bazilikos, kurių požeminėse kriptose-koplyčiose yra jų kūnų relikvijos. Šv. Pranciškaus bazilika su prijungtu prie jos vienuolynu — tai didžiausi Asyžiaus pastatai, pastebimi iš tolo žvelgiančiam į miestą.

Ši bazilika susideda iš dviejų bažnyčių: žemutinės, baigtos statyti 1230 m., ir aukštutinės, baigtos 1253 m. Aukštutinė bažnyčia — tai vienas gražiausių itališkosios gotikos pavyzdžių. Abi šios bazilikos bažnyčios išpuoštos žinomų 13-tojo šimtmečio menininkų Giotto, Cimabue, Gozzoli ir kt. freskomis, sukurtomis iš šventojo gyvenimo legendų. Vienuolyne prie šios bazilikos yra

didžiulis 15-tame šimtame padarytas gobelenas šv. Pranciškui ir kitiems didiesiems jo ordino šventiesiems pagerbti. Ten randame tris šventuosius popiežius ir Prancišką, Klarą, Elzbietą, Antaną, Bonaventūrą ir kt.

Tačiau didžiausią įspūdį autorės širdžiai paliko Sv. Damijono maža bažnytelė su mažyčiu vienuolynu prie jos. Ji yra prie pat Asyžiaus, pasiekiamą, einant pėsčiam nuo miesto centro, maždaug per 15 minučių.

Šv. Damijonas minimas XI šimtmečio raštuose. Pranciškaus jaunystės laikais ši griūvanti bažnytelė suvaidino didelį vaidmenį busimojo šventojo gyvenime. Ten Nukryžiuotasis iš bizantiško stiliaus paveikslo – kryžiaus į jį prakalbėjo: "Pranciškau, eik, pataisyk mano namus, kurie, kaip matai, griūva!" Dabar šioje bažnytelėje yra vien šio kryžiaus kopija, o originalas perkeltas į šv. Klaros baziliką. Šv. Pranciškus, to prakalbėjimo sujaudintas ir degdamas nenu-silpstančia meile Jėzui Kristui, pažodžiui tą pasakymą suprasdamas, savo rankomis atstatinėja griūvančias bažnyčias, pradėdamas nuo šios mažytės bažnytelės. Prie šios bažnytelės jis apgyvendina atsivertusią, pasiryžusią jį sekti šešiolikmetę Klarą su jos draugėmis. Šiandien visa ši patalpa su pirmuoju klarisių vienuolynu ypač primena šią šventąją, nes tenai ji "per 42 heroiško gyvenimo metus kasdien be nuolaidų liudijo Gerąją Naujieną, Jėzaus iš Nazareto atneštą pasauliui ir Asyžiaus Vargdienio atnaujintą". Lankydami šį buvusį, o dabar tik šventosios atminimui saugomą miniatiūrinį beveik tuščią vienuolyną, ten randame paprastą medinį stalą pirmųjų klarisių valgomajame. Prie jo sunkūs mediniai suolai... ant stalo stovi molinis ąsotėlis su šviežiomis pamerktomis gėlytėmis. Jau du šimtai metų, kai kasdien tos gėlytės čia statomos prisiminti tai šventai mergaitei, kuri su savo draugėmis, Asyžiečio sekėjomis, basomis klarisėmis, vegetarėmis, čia valgė. Prisiminti tai, kuri save vadino palaimintojo Pranciškaus augalėliu (plantula)...

Pakilus į kitą aukštą, galima matyti ant žemės padėtą šviežių gėlių puokštę tuščiame kambaryje. Taip kasdien tos šventovėlės

globėjai pranciškonai žymi tą vietą, kur po ilgos sunkios ligos mirė šv. Klara, ištikimiausia didžiojo Asyžiečio sekėja. Labai tinka šios šventosios prisiminimą minėti gėlėmis, nes, anot jau praėjusį kartą minėto šv. Pranciškaus gerbėjo Sabatier liudijimo, "šis tobulas neturto mylėtojas teleido vieną prabangą — gėlių prabangą". Šv. Pranciškui dar jaunam, vos 44 metų sulaukusiam, mirus, šv. Klara dar gyveno 24 metus, sulaukdama 59 m. amžiaus. Ji mirė, kartodama Kristaus ir Pranciškaus vardus, nes Pranciškus jai buvo po Dievo vienintelė atrama ir paguoda. Jauti, kaip autorė, matydama šią pirmųjų pranciškonų-klarisių vargingą, paprastą aplinką, susimąsto ir jaudinasi. "Stovi ir žiūri. Žiūri ir kaupi savyje... Dėkingumas už tą trumpą valandėlę pasiliks ilgai. . ." Verta nepamiršti ir tai, kad šių pirmųjų klarisių prie Šv. Damijono bažnytelės sodelyje apakęs šv. Pranciškus sukūrė savo garsiąją "Saulės giesmę", kviesdamas visą tvarinį garbinti Tvėrėją.

Rašytoja lankė gan aukštai Subasio miškingoje ir akmeningoje atkalnėje esantį pastatą, pavadintą Carceri vardu. Jame yra akmeninių urvų, šimtamečių medžių, kur šv. Pranciškus su savo draugais kartais pasišalindavo nuo žmonių ilgesniam maldos susitelkimui. Gyventojų ten nėra. Manoma, kad tokio atsiskyrėlio gyvenimo metu šventasis yra parašęs gyvenimo taisyklės saviesiems. Tą vietą anais laikais benediktinai pavedė šv. Pranciškui ir jo artimiesiems. 15-tame šimtmetyje toje atsiskyrėlių vietoje pastatomas, atrodo, tartum uoloje iškalamas, vienuolynas su mažomis celėmis. Ši vieta pėsčiomis pasiekiamą maždaug per pusantros valandos. Ten lankantis, susidaro vaizdas tos aštrios atsiskyrėlių vienatvės — tylos kuri ne vienam dvasiškai pasiruošusiam gali pasidaryti naujos, radiklios religinio gyvenimo krypties pradžia. Ten atsidūrus kad ir neilgai valandai, sunku net apsaityti, kas pajuntama...

Čia neįmanoma suminėti tų visų įspūdžių, išgyvenimų ir labai įžvalgių šventųjų Asyžietį bei jo darbą vertinančių minčių, kurias rašytoja Zarembina iškelia savo ne-

mažoje knygoje. Taip ir jauti, kad šitokios mintys tegalėjo atsirasti ir kilti tik šito dvasingo miesto aplinkoje. Tokie lankymaisi, ypač ilgesni — tai tartum vaizdinės (ne žodinės) rekolekcijos. Tai negali neturėti rimtesnės įtakos į ten besilankančiųjų gyvenimą.

Baigdami paminėsime keletą tokių išpūdingų minčių. Svarstydamas šv. Pranciškaus Evangelijos vertinimą ir skelbimą, ji rašo: "Jis turėjo drąsos kalbėti, ką galvojo, ir daryti, ką sakė. O kadangi galvojo pažodžiui taip, kaip Evangelija skelbia — jis ją pažodžiui ir vykdė. Įsitikinęs priėjo išvados, kad privalo dalintis su kitais tuo, ką pats suprato ir pamilo, kas jam suteikė visišką, beribę laimę". Ir todėl, kaip iš kitų jos kūrinių vietų matyti, visas Pranciškaus darbas ir skelbimas — tai dalijimasis su kitais jo išgyventu džiaugsmu.

Džiaugsminga Kristaus Naujiena jam virto šimtaprocentine tikrove, kai meilė Jėzui Kristui įsiliepsnojo jo širdyje. Džiaugsmas ir meilė, meilė ir džiaugsmas jo sparnuotus žodžius apginklavo smingančia, įtikinančia galia. Tai suprasdama, Zarembina rašo: "Jo širdyje gaisras, todėl liepsnos lūpose. Jo kalba sušildo atšalusius, uždega abejingus. Jo nemoksliški paprasti žodžiai, kuriais jis skelbia visiems krikščionims žinomą turinį, naujai suskamba. Tie žodžiai, tartum pavasario saulės spinduliai, žadina gyvybę".

Matydama jo didžiulę įtaką žmonėms, rašytoja ieško tos galios šaltinio šventojo maldos gyvenime. Čia, tiesa, ji panaudoja pirmojo Pranciškaus Asyžiečio biografo Celano posakį, kurs apie šventojo maldos gilumą ir jos didelę dvasinę įtampą rašė: "Tai jau nebuvo žmogus, kuris meldėsi, bet malda, kuri prisiėmė žmogaus pavidalą". Gėrėdamasi šiuo posakiu, čia svarstomos knygos autorė klausia: "Ar galima gražiau ir pilniau išreikšti tvarinio ir Tvėrėjo ryšį? Ar galima tiksliau apibrėžti Pranciškų?"

* ..

Rašytojas Juzef Wittlin keliolika puslapių skiria Asyžiui ir jo Šventajam jau šio

straipsnio pradžioje paminėtoje knygoje, kurią sudaro jo įvairiais metais lenkų spaudoje buvę straipsniai. Jis yra Asyžiuje lankęsis. Asyžius jam yra "Zywy Assyż" (Gyvasis Asyžius) — "Terra Mystica" (Mistiška žemė), nes tokiais vardais jis pavadina savo įspūdžius apie jį. Jis prisimena, kad Italijos Umbriją kerta 70 kilometrų ilgio lyguma. Tos lygumos aukštuose krantuose stovi eilė miestų, tarp jų ir Asyžius. Tą miestą, anot jo, Dievas, Pranciškus ir žmogiškasis menas statė. Jis čia turi galvoje tuos visus garsiuosius viduramžių ir vėlesniųjų laikų menininkus, kurie puošė šio miesto bažnyčias. Jam šis miestas svaiginančiai kvepia mėtomis, kiparisais, alyvmedžiais ir vynuogynais, augančiais lygumoje. Asyžius — tai miestas, kuris yra tobuliausiai išsilaikęs toks, koks buvo viduramžiais. Tai besilankantieji gali patvirtinti, matydami gatvių grindinį ir namų statybą. Jis sako, kad "čia, Asyžiuje, viduramžiai neįveikiami".

Miesto gyventojai augina vynuogynus, alyvmedžius, garsėdami savo menu — keramika; jie kuria lėkštėse ir įvairiuose induose įvairias Šventojo gyvenimo bei legendų scenas ir pardavinėja lankytojams. Didžiosios fabričių pramonės čia nėra.

Tai tyliausias žmonių lankomas miestas. Ten labai nedaug viešbučių, kavinių ar šiaip pramoginių vietų, nes Asyžius — tai dvasinė sanatorija, kur žmonės ieško susitelkimo ir dvasinio atsigavimo. Visa tai pajunta ir suranda tik pavieniai lankytojai, kurie suinteresuoti pagyventi Asyžiuje, nes ekskursijos Asyžiuje nesustoja nakvynei.

Wittlin pastebi, kad tai miestas, kuriame nėra nei kalėjimo, nei policijos. Turiu tai patvirtinti, nes tris savaites ten būdamas nemačiau nė vieno policininko. Gal dabar jau ir ten yra kitaip.

Kitoje savo knygos dalyje jis vienu straipsniu vertina Anglijos kataliko konvertito, rašytojo G. K. Chesterton (mirusio 1936 m.) knygą, parašytą 1923 m. apie šv. Pranciškų Asyžietį — "St. Francis of Assisi". Šią rimtą ir nelengvai į rimtesnių veikalo skaitymą neįpratusiems paskaitomą knygą Wittlin labai palankiai vertina. Jis ją laiko

KRIKŠČIONIŠKOJI ARTIMO MEILĖ

P. DAUGINTIS, S.J.

Norėtume kiek plačiau parašyti apie reikalą mums, krikščionims katalikams, gyventi pilna krikščioniškąja artimo meile. To iš mūsų laukia artimieji, mūsų kaimynai, tautiečiai, Bažnyčia ir Kristus. Tai yra mūsų socialinės prigimties išvystymas su tos prigimties siekais: būti mylimam, turėti tikrų draugų, jaustis ir svetimoje šalyje kaip namie, gyventi broliškoje, seseriškoje ir dieviškoje meilėje savose bendruomenėse bei draugijose ir tokiu būdu drauge su kitais tapti laimingu.

PIRMASIS MEILĖS LAIPSNIS

Nuostabus yra mūsų Kūrėjas Dievas: jis sutvėrė žmogų dvilypį — savimi besirūpinantį individualistą ir į kitus linkusį socialų, bendruomenišką altruistą. Jam davė didelę jėgą — meilės galią ir aistrą. Kiekvienas meilės pasireiškimas bei žmogaus veikimas tarnauja ir pačiam žmogui, ir kitiems žmonėms bei jų bendruomenei. Ir tik drauge su kitais dirbdamas, jiems gera darydamas, juos mylėdamas, žmogus viskuo apsirūpina, yra kitų vertinamas, mylimas, jaučiasi laimingas ir išsivystęs.

Tą artimo meilės įstatymą, įrašytą į žmogaus prigimtį, Dievas dar sustiprino savo įsakymu: "Mylėk savo artimą, kaip pats save". Kristus taip pat paliepė vykdyti šią aukso taisyklę: "Tad visa, ko norite, kad jums darytų žmonės, ir jūs patys jiems darykite" (Mat 7,12).

Meilės aistra yra tokia stipri, kad ji perima visą žmogų: jo didžiuosius kūno polinkius, pojūčius ir dvasios galias. Todėl kalbama apie lytinę meilę, apie turtų, patogumų meilę, apie meilę pasirodyti, daug reikšti, trumpai sakant, apie *pojūtinę, kūnišką, žemišką meilę*. Yra dar *emocinė, jausminė meilė* — simpatijos, antipatijos, pamėgimo kai kurių daiktų, darbų, gyvių, asmenų.

Abiem šios meilės rūšims yra būdingas jose vyraujantis savo polinkių, pojūčių, galių patenkinimas. Mažai kreipiamas dėmesys į kito patenkinimą, artimo laimingą padarymą. Tai *prigimtinė meilė*, pirmasis meilės laipsnis.

ANTRASIS MEILĖS LAIPSNIS

Dievas sukūrė žmogų į savo Sūnaus panašumą ir davė jam antgamtinės meilės do-

idomiausiu darbu, kuriuo Chesterton pasauliui pristato šventąjį neturto mylėtoją, kaip heroišką asmenybę, aktualią ir mūsų laikams. Šis anglų rašytojas vadina Pranciškų "vieninteliu tikroju šio pasaulio demokratu". Anot Wittlin, Asyžiaus šventasis toks buvo todėl, kad tarp šventų asmenybių nėra kitos panašesnės į Kristų ir drauge žmoniškesnės, kaip Asyžiaus šventasis. Čia, anot knygos vertintojo, žinotina, kad Chesterton stengiasi veikti netikinčiuosius, vadovaudamasis taktika — įteigti Dievą, nekalbant apie Dievą. Todėl, anot Wittlin, jis savąja kūryba žadina estetinius, grožinius išgyvenimus, kurių užnugaryje pajuntamos religinės vertybės. Jis intriguoja skaitytojus neįprastais paradoksiniais tvirtinimais, pavyz-

džiui, kad šv. Pranciškus nemylėjo žmonijos, bet žmogų; kad jis nemylėjo krikščionybės, o tik Kristų. Mąstantis skaitytojas negali nepastebėti, kad už tokių paradoksų slepiasi ne teoretinė, ne abstrakti, bet konkreti gyvenimiškoji krikščionybė.

Wittlin dar lanko jau 1871 m. Asyžiuje įsteigtą akliesiems ir kurtiesiems nebyliams vaikams institutą, kuriame vaikai naujais moksliniais metodais mokomi kalbėti ir iš specialių jiems pagamintų knygų pirštais skaityti. Gal šiuo labdariniu darbu buvo norima paminėti ir pagerbti šv. Pranciškų, kurs savo gyvenimo gale buvo apakęs.

Pastaba. Rašytojos Zarembinos kūriniai randami viešojoje centrinėje Čikagos bibliotekoje.

vaną. Kristus krikštu padaro tikinčiuosius savęs, to dieviškojo vynmedžio, šakelėmis, įskiepydamas jas į save arba, kaip šv. Paulius išreiškė, savo paslaptingojo Kūno nariais, savo dieviškojo gyveimo dalininkais. Tad juose sruvena dieviškojo gyvenimo srovė ir gyvuoja dieviškoji meilė. Užtat tikinčiojo žmogaus krikščioniškoji artimo meilė antgamtinėje plotmėje yra dieviška meilė.

Iš tokios krikščionio žmogaus sąrangos kylantį pareigingumą kitiems Kristus dar sustiprino savo naujuoju meilės įsakymu: "Mylėkite vienas kitą, kaip aš jus mylėjau! Iš to visi pažins, kad jūs esate mano mokiniai".

Jėzus Kristus mylėjo visus žmones, net priešus, didele, pasiaukojančia dieviška meile. Jis perėjo žemę, gera darydamas. Krikščionis taip pat gali ir pajėgia mylėti artimą tokia didele meile, dieviška meile, ta pačia meile, kuria jis myli Dievą ir savo Išganytoją. Kristus tai aiškiai patvirtino: "Aš buvau alkanas, ir jūs mane papenėjote.. . Kiek kartų tai padarėte vienam iš mažiausių mano brolių, man padarėte". Juk kiekvienas žmogus yra Kristaus brolis, sesuo, jo, to dieviškojo vynmedžio, gyva šakelė, jo paslaptingojo Kūno narys, kurio galva yra jis pats.

Tai *visiems gera darančioji meilė*. Taip krikščioniškoji artimo meilė pasikelia į ant-rajį meilės laipsnį: mylėti artimą, kaip Kristus mylėjo, gera darančia dieviška meile.

TREČIASIS MEILĖS LAIPSNIS

Gera daranti krikščioniškoji meilė jau yra tikra dvasinė meilė, nors paprastai dar netobula. Dvasinė meilė (agapė) yra *gera daranti ir vienijanti meilė*. Tai kito žmogaus intymus pažinimas, juo stebėjimasis, gėrėjimasis, grožėjimasis, jam gero linkėjimas ir darymas, davimas savo gėrybių, laiko, dovanų; tai pastangos su juo jungtis mintimis, jausmais ir t.t.

Tokia yra ir tobula krikščioniška *vienijanti meilė*: anas žmogus, tikintysis, tas nuostabus Dievo kūrinys su tiek puikių savybių, taip Kristaus pamiltas, atpirktas brolis, sesuo ir Šventosios Dvasios bendradarbis yra vertas arčiau pažinti, juo gėrėtis, ką nors

jam gero pasakyti, padaryti, duoti, su juo drauge buvoti, dalintis jausmais, nuotaikomis, mintimis, malda, jungtis artimais žvilgsniais, rankos padavimu ir kitais sudvasintais meilės pareiškimais.

Todėl krikščionis stengiasi mylėti artimą, kaip Dievas jį myli. Dievas Tėvas mus myli savo tveriančia ir tėviškai aprūpinančia meile; Dievo Sūnus Jėzus Kristus — savo draugiška išganomąja meile; Šv. Dvasia — savo padedančia pašvenčiamąja meile.

Tai yra III krikščioniškosios artimo meilės laipsnis — *vienijanti meilė*, t.y. abipusė, atsiliepianti, jungianti, nesavanaudiška meilė. Galima paminėti ryškesnes jos formas: pagelbstinti meilė, broliška meilė, sužadėtušų, vedusiųjų, draugų meilė. Apie ją kalbėjo Kristus paskutinėje vakarienėje: "Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti. . . Jau nebevadinu jūsų tarnais. . . Jus aš draugais vadinu, nes jums viską paskelbiau, ką buvau iš savo Tėvo girdėjęs... Kaip tu, Tėve, manyje ir aš tavyje, kad ir jie būtų viena mumyse, kad pasaulis įtikėtų, jog tu esi mane siuntęs. . . Aš juose, ir tu manyje, kad jie pasiektų tobulą vienybę" (Jo 15,13-15; 17,21-23). Į tokią meilę, į trečiąjį meilės laipsnį reikia krikščioniui pakilti ir jame gyventi.

IŠVADOS IR PASIRYŽIMAI

Perskaičius šiuos svarstymus apie tobulą krikščioniškąją meilę su trimis jos laipsniais, manau, skaitytojui savaime kyla klausimas, kaip yra su jo artimo meile, ar jis neturi savo galvosenos apie meilę kiek pakeisti, savo supratimą kiek pagerinti ir savo elgesį pasukti į tobulą jos vykdymą, galbūt pasukti iš laipsnių.

Juk daugelis katalikų pasilieka pirmajame meilės laipsnyje, t.y. beveik grynai prigimtinėje meilėje: "Darau tau gera, tai daryk ir tu man; myliu tave, tai ir tu mane mylėk; še tau, duok man". Tai yra gana savanaudiška meilė, išreikšta mūsų liaudies posakiu: "Ir arklys arklio veltui nekaso".

Tad ar nevertėtų pagalvoti, įsijausti ir stengtis pakilti į II ir III meilės laipsnį? Juk ir vaikas ar žmona nepasitenkina vien

tėvo ar vyro duodamomis medžiaginėmis gėrybėmis, o vyras — žmonos atliekamais patarnavimais, kai trūksta kitokių meilės pareiškimų. Taip pat ir darbininkų klasė nepasitenkina darbdavių ir valdančiosios grupės mokamomis neblogomis algomis, bet laukia dar žmoniškesnio elgesio su jais ir lygiateisio bendravimo. Ir atsilikusios tautos susivilioja ne amerikiečių bilijonų dolerių vertės pagalba, o komunistų lygybės ir brolybės pažadais...

Pažiūrėkime, ar nereikėtų atnaujinti kai kuriuos pasiryžimus ir atkreipti dėmesį į kai kuriuos dalykus. Žinant stipriųjų žmogaus polinkių ir aistrų didelę svarbą savo ir artimo meilei, reikia stengtis jais pasinaudoti ar bent tiesiogiai jiems nesipriešinti. Šiam tikslui naudinga būtų stengtis palaikyti malonų, mandagų elgesio ir kalbėjimo būdą, patrauklią išvaizdą.

Visada reikia atsiminti, kad žmogaus polinkiai, pojūčiai ir jausmai yra akli. Gyvulių gyvenime jie yra tvarkomi refleksais ir instinktais, o žmogus turi juos reguliuoti savo valia pagal tikėjimu apšviesto proto nurodymus. Todėl negalima pasitikėti simpatijos, antipatijos, patrauklumo jausmais, lyties ar alkio instinktais. Protingai pagrindžiant savo jausmus ir elgesį kilniais dvasiniais motyvais, meilė ir kiti jausmai palengva pripranta, pavyzdžiui, prie nesimpatiškų kaimynų ar nepatrauklių bendradarbių.

Reiškiant savo meilę ar gera darant kitiems, nereikia leisti savo sąmonėje vyrauti savimeilei, nes žmonės nemėgsta egoistų. Tačiau nereikia jos ir visai smerkti, nes sveika savimeilė yra gera. Ji yra ir artimo meilės mastas. Tačiau niekada nereikėtų naudoti artimo kaip priemonės patenkinti savo savimeilei. Jis anksčiau ar vėliau tai pajunta, jaučiasi nepatenkintas ar net įžeistas, panaudotas ne kaip asmuo, kaimynas ar bendradarbis, o tik kaip daiktas ir priemonė.

Reikia laikytis solidarumo dvasios, t.y. vienų už kitus atsakingumo sąmonės, drauge dirbant ir rūpinantis bendromis problemomis ir bendra gerove.

Reikia stengtis mėginti viską dirbti ir atlikti tarnaujančios meilės dvasia. Mes pa-

tys ir kiti žmonės nesame darbo gyvuliai ar mašinos, bet asmenys, vieni kitiems padedantys apsirūpinti įvairiomis gėrybėmis ar patarnavimais. Anot žinomo katalikų teologo įves Congar, darbininkas ar batsiuovys turėtų sakyti ne "dirbu batus", bet "atlieku žmonių batais aprūpinimo tarnybą".

Turime stengtis visiems daryti gera, nes, anot didžiojo mūsų rašytojo ir žmonių myltojo kan. Tumo-Vaižganto liudijimo, "kitiems gera darydamas, pats laimingas tapau". Juk pagal dvilypės žmogaus prigimties sąrangą geras veiksmas ar meilė kitam ir pačiam išeina į naudą.

Reikia įprasti palydėti savo darbus ir santykiavimą su žmonėmis maloniais žodžiais, mandagiu elgesiu, padėka, nuoširdžiu bendravimu. Plačiai naudotis krikščionišku dialogu, t.y. pokalbiuose su kitais stengtis ne nugalėti kitą, pravesti savo nuomonę, bet suprasti kito galvoseną ir motyvus, iš anksto prileidžiant, kad ir kitas turi bent dalį tiesos, savus motyvus, neturi blogos valios. Reikia siekti nesavanaudiškos, tyros, didžiavasiškos meilės, pereinant žemę gera darant, kaip Kristus. Taip elgiantis, vis reikia siekti broliškos, draugiškos, visus jungiančios ir vienijančios meilės.

Reikėtų neužmiršti, kad tikintysis yra įpareigotas pastoviai mylėti artimą veiklia nuolatine meile, o ne tik tada, kai užaina noras. Krikščioniškoji meilė yra mylinčio žmogaus veikla, Šventosios Dvasios įgalinta, pagal asmenišką žmogaus apsisprendimą mylėti šiuos ir anuos asmenis. Amerikiečių rašytojas C.S. Lewis sako, kad mes, nors ne visada esame savimi patenkinti ar susižavėję, vis tiek save mylime ir dėl savęs daug ką darome. Taip reikia visuomet ir artimui gera daryti, nors kartais ir nejaučiame jam meilės ar simpatijos.

Tad su mus mylinčio Dievo pagalba mes, krikščionys, esame pajėgūs siekti savo gyvenime tikros, gera darančios, visus mylinčios, dieviškos, vienijančios artimo meilės. Esame pajėgūs gyventi tikra krikščioniška artimo meile. Jei taip mylėsime, ir patys būsime kitų mylimi.

MIGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA

J. VENCKUS, S.J.

Rašant ar kalbant apie Cervantes, reikia atsiminti du dalykus: jo biografiją ir žymiausią jo veikalą "Don Kichotą" (Don Quixote). Yra sakoma, kad šis jo veikalas yra daug didesnis negu jis pats.

Kalbant apie biografijas, reikia pasakyti, kad jų yra įvairių. Kai kurios yra vadinamos pamokančiomis arba auklėjančiomis, nes tai yra tautos didvyrių, valstybių kūrėjų, karo vadų, garsių politikų gyvenimo aprašymai. Apie jų didžius darbus rašoma, norint pažadinti jaunimą, įkvėpti jam tėvynės meilę. Bet šalia savo didžiųjų darbų tie žmonės kartais padarydavo ir nemažų klaidų, nebūdavo pavyzdingi religijos ar moralės srityje. Kartais kai kurių žurnalistų rašomos biografijos gali būti intriguojančios, stebinančios, romantiškos ir pikantiškos. Tai gali būti, pavyzdžiui, kokio nors pramonininko gyvenimas, kuris, anksti apleidęs mokyklą, per trumpą laiką tapo milijonierium. Tai gali pakenkti jaunimui, nes jis pagalvos, kad mokslas nesvarbu — gali daug pasiekti ir be mokslo. Kam tad ilgai vargti kolegijose ir universitetuose? Kartais aprašomi tokie asmenys, kurie tartum per vieną naktį pagarsėjo, tapdami Hollywoodo žvaigždėmis. Tad dėl ko nemesti mokslo ir nepamėginti?

Yra taip pat vadinamųjų egzistencinių biografijų, kur aprašoma žmogaus egzistencija: jo jaunystė su visomis geromis ir blogomis savybėmis — "jaunos dienos neprotingos, paklydimais gan turtingos". Gali kilti klausimas, ar, rašant žmonių biografijas, reikia paminėti ir jų klaidas, kurios priklauso prie jų gyvenimo, ar gal geriau tai nutylėti.

Egzistencinė biografija yra objektyvus žmogaus charakterio ir darbų aprašymas. Tokioje biografijoje pamatomi ne tik žmogaus nuopelnai, bet taip pat ir ydos bei įvairios moralinės silpnybės. Iš tokių biografijų galima pasimokyti, ką reikia daryti ir ko vengti.

Cervantes gimė 1547 m. Alcalá de Henares mieste, kuris buvo garsus tuo, kad turėjo universitetą, įsteigtą 1508 m. Kardinalas Cisneros pakvietė į jį geriausius profesoriaus, tarp kurių buvo nemaža žydų. Ispanija tada labai atsigavo, išvarė maurus (arabų), kurie čia buvo išgyvenę aštuonis šimtmečius (711-1542) ir jautėsi, kaip namie. Jie turėjo įtakos ir ispanų menui. Mat, mahometonams neleidžiama nei tapyboje, nei skulptūroje vartoti motyvų, paimtų iš gyvulių ar žmogaus anatomijos. Jiems leidžiama vartoti tik geometrines figūras.

Ispanijoje tuo metu vyko dideli dalykai: 1492 m, ispanai atėmė iš maurų Granadą, o Kolumbas, atsivertęs žydas, tais pačiais metais atrado Ameriką. Taip pat tais pačiais metais Fernandas ir Izabelė išvarė iš Ispanijos žydus (apie 150.000). Tai buvo tikras žydų Exodus. Vieni jų išvyko į Portugaliją, kiti į Italiją, Balkanus, Šiaurės Afriką.

Mykolo Cervantes tėvas buvo vaistininkas ir "pusdaktaris". Pagal anų laikų paprotį, jis nuleisdavo kraują, aptverdavo žaizdas ir pan, Mažai teuzdirbdavo, tad nebuvo lengva išlaikyti šeimą su septyniais vaikais. 1554 m, randame jų šeimą Valladolidėje, kuris tada buvo Ispanijos sostinė. Tik 1561 m. Pilypas perkėlė sostinę į Madridą. Tada ir Cervantes šeima persikėlė į naują sostinę. Čia buvo garsi mokykla — *Studium latinum*. Manoma, kad Mykoliukas šitą mokyklą turėjo lankyti. 1564-1565 m. jis buvo Sevilijoje. Turbūt jis čia lankė jėzuitų kolegiją. Manoma, kad jis yra buvęs ir Salamankos universitete, nes savo raštuose mini Salamankos universiteto tipus, vadinamus "licenciados".

Jis labai daug skaitė, kas tik pakliūdavo po ranka. Taip pat skaitė ir Amadis de Gaula riterių raštus, kurie ir Don Kichotui galvą apsuko. Tas riterių avantiūras daug kas tada mėgo. Apie jas skaitė ir šv. Teresė iš Avilos, kai dar buvo maža mergaitė. Cer-

vantes pamilo ir Vega de Rueda, kuris pats rašė ir vaidino visokias komedijas liaudžiai. Jis vartojo liaudiškus posakius ir patarles, kurias vėliau Sancho Panza vartos kiekviena proga, kaip to laiko liaudies .šmintį.

Nors Cervantes jokio formalaus mokslo nebuvo baigęs, bet daug išmokęs iš knygų, teatro ir kelionių po Ispaniją bei kitus kraštus. Jis buvo aukštesnės kilmės, nors gyveno neturtingai. Jis buvo *hidalgo*, kaip ir jo Don Kichotas, ir turėjo teisę nešiotis kardą prie šono, kurį kartais per daug greitai panaudodavo. Kartą fektuodamasis nukirto savo priešininkui ranką. Teismas nusprendė jam nukirsti dešinę ranką ir ištremti dešimčiai metų. Bausmė nebuvo įvykdyta, nes jis pabėgo į užsienį. Kitą kartą buvo rastas sužeistas žmogus prie jo durų, kuris vėliau mirė. Cervantes su visa šeima buvo areštuotas ir pasodintas į kalėjimą, bet teismas negalėjo įrodyti, kad jis tą žmogų sužeidęs.

Mirus Pilypo II žmonai Marijai, Portugalijos princesei, popiežius atsiuntė kardinolą Giulio Acquaviva išreikšti karaliui užuojautą. Cervantes ta proga parašė eiles. Kardinolui tai labai patiko ir jis pakvietė Cervantes važiuoti į Romą kaip "camerlengo". Jis sutiko ir išvažiavo.

Tuo metu turkai pasidarė labai pavojingi Italijai. Vis labiau ir labiau pradėjo užpuldinėti krikščionių laivus, krikščionis paimdavo vergijon ir pririšdavo prie laivo irklų, o jaunas mergaites atiduodavo haremui. Krikščionybės padėtis buvo nepakenčiama. Visa atsakomybė krito popiežiui — Bažnyčios galvai. Jis turėjo savo valstybę ir laivyną, bet žymiai mažesnę už turkų laivyną. Popiežius Pijus V, vėliau paskelbtas šventuoju, kreipėsi į Veneciją ir Ispaniją sudaryti lygą, kurią pavadino šventąja lyga. Sudarė laivyną iš maždaug 600 galerų, varomų irklais ir burėmis. Kareivių buvo apie 30 tūkstančių. Turkai turėję šiek tiek daugiau kareivių — apie 35 tūkstančius. Į krikščionių laivyną įsirašė ir Cervantes.

Turkai kovojo labai narsiai, nes jų tikėjimas jiems prižada dangų, jeigu žus, kovodami už Islamą. Ir krikščionys savo kovai turėjo kilnų motyvą — ginti Kryžių nuo

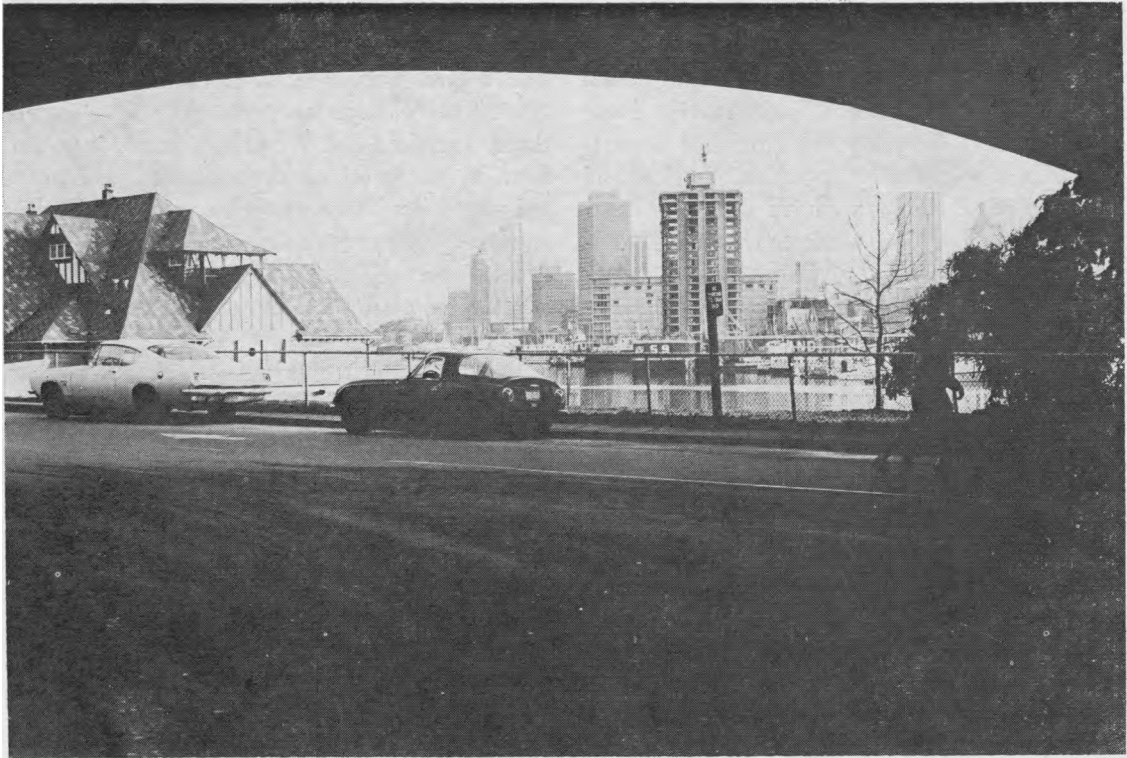

Miguel de Cervantes Saavedra

Pusmėnulio (Islamo simbolio), Popiežius įsakė visoms brolijoms melstis dieną ir naktį, kalbant rožančių. Ir pats Pilypas II visą laiką meldėsi, Krikščionys išplaukė žūtbūtei kovai. Pavakariu sutiko turkų laivyną, išsirikiavusį pusmėnulio forma. Tai buvo lyg strėlė, norinti perskelti krikščionių laivyną, kuriam vadovavo Karoliaus V sūnus Jonas, Austrijos princas, Pilypo II pusbrolis. Patrankų tada dar nebuvo, kad galėtų apšaudyti laivyną iš tolo, tad laivai turėdavo priplaukti arti vienas kito, kareiviai įsiverždavo į priešo laivą, ir prasidėdavo kova. Cervantes, turėdamas karščio, gulėjo laivo apačioje, bet kai prasidėjo kova, jis negalėjo ištverti — iššoko iš lovos ir metėsi į kovą. Kova buvo žiauri. Cervantes buvo sunkiai sužeistas. Pusę metų išgulėjo ligoninėje.

Turkai toje istorinėje kovoje buvo nugalėti. Nuo to laiko jie jau nebebuvo krikščionims pavojingi. Toji pergalė buvo 1571 m. spalio 7 d, Popiežius iš dėkingumo Ma-

rijai už tą pergalę tą dieną paskyrė Rožančiaus šventę, kuri tebešvenčiama iki šiol.

Cervantes už narsumą gavo medalį. Pasakui jis dar kovojo Graikijoje, norėjo išvaduoti graikus iš turkų valdžios, bet nepasisekė. Kovojo ir Tunise. 1575 m. jį atleido iš kariuomenės ir leido važiuoti namo. Piratai pagrobė laivą, suėmė žmones ir pardavė Alžyriui, kuris tada priklausė turkams. Cervantes kelis kartus mėgino pabėgti, bet vis būdavo sugautas ir dar smarkiau baudžiamas. Pagaliau po penkerių metų baisios kankynės buvo motinos ir seserų, o taip pat ir Švenč. Trejybės vienuolių (kurie buvo tam ir įsteigti) išpirkti krikščionys iš turkų nelaisvės.

Cervantes prašė, kad jam duotų vietą Pietų Amerikoje, bet Pilypas II dėl nežinomų priežasčių nedavė. Gavo kolekatoriaus vietą. Pilypas II, nugalėjęs turkus, sumanė nugalėti bekylandčios Anglijos jūrų galybę. Jis pradėjo ruošti savo garsiąją *armada invencible* — nenugalimąją armiją. Cervantes turėjo važinėti po visą Andalūziją ir rinkti pinigų, kviečius ir aliejų. Žmonės labai priešinosi. Jis buvo net Sevilijos katedros ekskomunikuotas, kad valdžiai atidavė jos kviečius. Jam tas kolekatoriaus darbas nesi-sekė. Surinkti pinigai dažnai pražūdavo. Mat, tada nebuvo bankų, kur būtų galima tuoj surinktus pinigus padėti. Reikėdavo duoti kam nors juos nuvežti į Madridą. Dažnai Madride jie nepasiekdavo. Keletą kartų jam reikėjo net kalėjime sėdėti. Aiškiai pasirodė, kad jis toms pareigoms netinkamas. Jis buvo kariškis, rašytojas, poetas ir turėjo sėdėti kalėjime už nemokėjamą skolų, lyg koks sukčius.

Madride jis turėjo motiną ir kelias seseris. Viena buvo karmelite, kitos dvi ar trys buvo patekusios į neturtą, nes išleido visus pinigus broliui išpirkti iš turkų nelaisvės. Paskutinį kartą sėdėdamas kalėjime, 1597 m. iš nusiminimo sugalvojo ir pradėjo rašyti savo garsų veikalą "Don Kichotą". Tiesa, jis turėjo ir žmoną, kurią buvo vedęs 1584 m. Ji turėjo ūkelį, gavusi iš tėvo. Ji nesutiko su vyru bastytis po visą Ispaniją, pasiliko namie viena. Vaikų neturėjo. Pirmiau Cervantes draugavo su kita mergaite,

bet jos nevedė, tik susilaukė dukros Izabelės, kuri gyveno pas jo motiną. Vėliau ta dukra jam pridarė daug nemalonumų.

Tikrai Cervantes savo gyvenime turėjo daug kentėti, Gal Apvaizda jam leido čia, žemėje, atkentėti už savo klaidas. Psichologai mano, kad Cervantes be visų šitų liūdnu ir skaudžių pergyvenimų tikrai nebūtų parašęs "Don Kichoto". Jis rašė ir pirmiau, bet tie raštai nesusilaukė visuomenės dėmesio.

Galima būtų paklausti, dėl ko valdžia jam nepadėjo, patekus į vargą, — juk jis buvo tikrai nusipelnęs žmogus. Bet reikia žinoti, kad Cervantes nepatiko Pilypui II. Jis buvo, kaip ir Kon Kichotas, keliaujantis riteris ir avantiūristas. Gal buvo ir kita priežastis. Jis ir jo šeima buvo "naujieji krikščionys", t.y. persikrikštiję žydai. Tarp jų buvo ir labai puikių asmenų, bet kai kuriais nepasitikėjo.

Įdomu, kad tie "naujieji krikščionys" turėjo didelę įtaką katalikų askezei. Pirmoji jų ypatybė buvo voluntarizmas, t.y. valios reikšmė šventumui, labai pozityvus ir aktyvus elementas — *id quod volo* (tai buvo ir jėzuitų steigėjo šv. Ignaco šūkis). Jeigu žmogus rimtai nori, jis gali pasiekti didelių dalykų. Antroji jų ypatybė — dvasios laisvė. Toji dvasios laisvė veda prie dieviško artumo, prie dieviško susivienijimo. Trečioji ypatybė — žmogaus askezė turi būti tokia, kad būtų galima ją pritaikyti šiame gyvenime: mylėti artimą, duoti išmaldą ne kokiems angelams, bet nuodėmingiems žmonėms, savo broliams. Iš tokių "naujųjų krikščionių" buvo ir Laines, vienas pirmųjų šv. Ignaco draugų ir antrasis Jėzuitų ordino generolas.

Ispanų priežodis sako: "Ispanas gali blogai gyventi, bet visados pamaldžiai miršta". Savo gyvenimo paskutiniuosius metus Cervantes praleido labai pamaldžiai: įsirašė į Švenč. Sakramento broliją, o prieš mirtį tapo ir tretininku. Gyveno labai neturtingai, beveik kaip elgeta. Šiek tiek padėjo vyskupas. Pranciškonai parūpino gyventi mažą vietelę. Jis eidavo su kitais elgetomis pas pranciškonus parsinešti maisto. Rašė iki pas-

Pirmieji Vilniaus universiteto rektoriai

Paulius Rabikauskas, S.J.

Istorijos ir etnografijos muziejuje Vilniuje yra nežinomo tapytojo XVII amžiuje aliejumi ant drobės pieštas atvaizdas su lotynišku įrašu: "Gerbiamas Tėvas Petras Skarga, iš Jėzaus Draugijos, trečiasis Vilniaus kolegijos, pirmasis naujai įsteigtos akademijos ir universiteto rektorius, 1580 Viešpaties metais". Tai prie knygomis apkrauto stalo sėdinčio, kaire ranka atverstą knygą prilaikančio, dešinėje žąsies plunksną paėmusio kunigo portretas. Ten pat ant kito šalia stovinčio stalelio sukrautos rektoriaus insignijos: toga, statutų knyga, skeptras ir keturbriaunis biretas. (Plg- leidinį "Lietuvos tapyba XVI-XIX a.", Vilnius 1970, 6 atv.). Kadangi portreto įrašė nurodyta taip pat Skargos mirties data, todėl reikia manyti, jog jis nutapytas po 1612 metų. Greičiausiai kaip tik jo mirties proga norėta Vilniuje

kutiniosios savo gyvenimo valandos. Per paskutiniuosius trejus metus labai daug parašė.

Prieš mirtį tėvai pranciškonai jam suteikė visus reikalingus sakramentus. Mirė 1616 m. balandžio mėn. 23 d. Norėjo būti palaidotas vienuolių trinitarų* kapuose iš dėkingumo jiems, nes jie išpirko jį iš turkų nelaisvės. Jis pats pasistatė sau paminklą, parašydamas garsųjį veikalą "Don Kichotą". Apie šį jo veikalą parašysime kita proga.

tokiu būdu pagarbiai paminėti ir ateities kartoms priminti pirmąjį universiteto rektorių. Tačiau pirma žvilgtelėkime, kas buvo tie du prieš Skargą buvusieji Vilniaus kolegijos rektoriai.

STANISLOVAS VARŠEVICKIS
(REKTORIUS: 1570-1578)

Naujai įkurtai Vilniaus jėzuitų kolegijai vadovauti buvo paskirtas iš Romos atvykęs lenkas Stanislovas Varševickis (Warszewicki). Tuomet jis buvo 41 metų amžiaus, bet tikrai prieš trejus metus įstojęs į jėzuitus. Prieš tai buvo trijų įžymių kapitulų Lenkijoje (Poznanės, Gnezno ir Lovičo) prelatas ir Poznanės katedroje pamokslininkas. Kilęs iš didikų senatorių Varševickių šeimos — jo senelis Stanislovas buvo Mozūrų vaita, tėvas Jonas tapo Varšuvos kaštelionu, o brolis Kristupas pagarsėjo kaip diplomatas ir politinėmis temomis veikalų autorius — dvidešimtmetis Stanislovas įsirašė į Vitenbergo universitetą, kur klausė Melanchtono ir kitų Liuterio sekėjų paskaitų. Po to dar studijavo Paduvoje ir 1556 m. grįžo į Lenkiją. Čia jo laukė perspektyvi karjera. Gavo vietą karaliaus Žygimanto Augusto kanceliarijoje, po kurio laiko tapdamas jos regentu. Bet darbas ir gyvenimas karaliaus dvare nepatenkino jo sielos gelmių. Norėdamas geriau panaudoti savo sugebėjimus, 1562 m. nutarė visas pasišvęsti apaštaliniam darbui. Tais metais priėmė kunigo šventimus ir apsigyveno Poznanėje. Išgirdęs apie Varmijoje įsikūrusius jėzuitus, pakartotinai lankėsi Brausberge, ten atliko rekolekcijas. Ir taip pribrendo ryžtas įstoti į vienuoliją, kuri — kaip jis pats rašė — "nekeisdama rūbų ir neskųsdama viršugalvių (t.y., nebūdama tokia, kokiais buvo pranciškonai ir kiti viduramžių ordinai), bet vilkėdama bendrais su kitais kunigais drabužiais, siekia visiško tobulo" (žr. J. Warszawski, *Vocationum liber autobiographicus*. . . , Roma 1966, psl. 314). Jėzuitu tapo Romoje 1567 m. lapkričio 24 d. Ten išbuvo apie pusterčių metų ir turėjo progos pagilinti savo teologijos žinias. Kai prireikė siųsti steigiamai Vilniaus kolegijai mokymui ir valdymui rei-

kalingą personalą, su keliais kitais buvo pasiųstas ir S. Varševickis, numatant jam pirmojo kolegijos rektoriaus pareigas.

"Vertingesnio asmens šiai kolegijai vadovauti nė būti negali" — rašė 1573 metais, vos keletą mėnesių Vilniuje pagyvenęs garsusis Petras Skarga. Jis šlovina Viešpatį, kad Vilniui davė tokią dovaną. Iš tikro, naujasis rektorius buvo pradedančiai vystytis Vilniaus kolegijai tikra palaima. Su juo, karalystės senatoriaus sūnumi, turėjo skaitytis net ir patys išdidžiausieji Lietuvos ponai. Jo asmeninės pažintys karaliaus dvare buvo labai vertinga atrama visuose iškylančiuose sunkumuose. Bet ir jo paties švelnus, išmintingumu spindįs charakteris laimėjo jam visuotinį palankumą. Tas pats Skarga, apibūdindamas Varševickio valdymą, nesigaili superlatyvų: nieko kito neturįs apie jį pasakyti, vien tik tai, kad jo rektoriavimas yra "labai palaimingas, nuosaikus ir labai apdairus" ("De gubernatione illius nil in genere dici a me potest, nisi quod sit felicissima, moderata, prudentissima").

Pirmasis naujojo rektoriaus rūpestis buvo tvirtai pagrįsti ir išvystyti mokyklą ir mokymąsi. Jau 1570 m. rudenį veikė visos penkios anuomet kolegijose įprastos klasės. 1572 metų pradžioje įvestas trejų metų filosofijos kursas, 1574 metais pradėta dėstyti matematika. Antroje to dešimtmečio pusėje visomis jėgomis ruošiasi įvesti ketverių metų teologijos kursą.

Varševickis vadovavo ne tik mokyklai, bet ir apskritai visai Vilniaus jėzuitų veiklai. 1571 m. pavasarį jam pavyko gauti iš karaliaus dekretą, kuriuo šalia kolegijos esanti miesto parapijos Šv. Jono bažnyčia buvo prijungta prie kolegijos. Kronikose nurodoma, kad Varševickis, anksčiau buvęs karaliaus sekretorium, pats parašė ir prie prašymo prijungė pageidaujamo iš karaliaus dokumento projektą. Gyvendamas Poznanėje, Varševickis buvo sutelkęs nemažą biblioteką. Dalį savo knygų jis liepė atgabenti į Vilnių ir prijungti prie vysk. V. Protasevičiaus jėzuitams padovanotos bibliotekos. Augant mokinių skaičiui, reikėjo nuolat didinti kolegijos pastatus, nuolat ieškoti nau-

jų jai išlaikyti ir joje dirbantiems pragyventi šaltinių. Varševickiui rektoriaujant, nupirktą mieste keletas žemės sklypų, įgyta pora namų. Tuo pačiu metu galutinai įtvirtinta pradinė kolegijos fundacija: 1574 m. perėjo į visišką kolegijos nuosavybę Dvoryščių žemės (aukštaičių Medininkų apylinkėse);

1577 m. už Radvilams, Mikalojaus Juodojo sūnums, paskolintus pinigus gauta stambi Žemaitkiemio valda, kurią po ketverių metų vysk. Jurgis Radvilas atidavė į visišką universiteto nuosavybę.

Tarp daugelio darbų ir rūpesčių valdant kolegiją, Varševickis rasdavo laiko ir tiesioginiam kunigo darbui. Kol dar nebuvo Vilniuje pakankamai savų kunigų, jis kas sekmadienį ir šventadienį sakydavo lenkiškus pamokslus. Nevengdavo susitikimų, pasikalbėjimų, kartais ir viešų disputų su kitatikiais. Ne vienas iš jų, paveiktas jo kilnios asmenybės ir jo aiškinamą tikėjimo tiesų išvidinės jėgos, grįžo atgal į katalikų tikėjimą. Didelę reikšmę turėjo kolegijos moksleiviams ir uoliams Vilniaus miesto katalikams 1573 metais įsteigtos ir per ištisus du šimtmečius sėkmingai veikusios dvi brolijos: Marijos sodalicija ir Kristaus Kūno arba Gailestingumo brolija. Tiesa, pastarąją, kaip matysime, įsteigė P. Skarga, bet jis to nebūtų galėjęs padaryti be rektoriaus pritarimo.

Varševickis, nors buvo ir liko lenku, reikia pripažinti, veikiai įžvelgė, kaip svarbu, kad Kristaus mokslas būtų skelbiamas vietinė žmonių kalba. Tarp pirmųjų į Vilnių atvykusių jėzuitų nebuvo nė vieno lietuvio. Todėl rektorius Varševickis nieko nelaukęs pradėjo rinkti tinkamus lietuvius jaunuolius ir juos siųsti į jėzuitų noviciatą Braunsberge. Pirmieji į jėzuitus įstoję lietuviai buvo broliai — padėjėjai įvairiuose kasdieniniuose darbuose. Jiems nereikėjo studijų-nei mokslo, todėl juos buvo galima tuojau priimti. Nuo 1572 metų Braunsbergo noviciate jau sutinkame lietuvių, būsimų kunigų. Pirmieji šeši klierikai novicai "lituani", įstoję į jėzuitus 1572-1573 metais, buvo Vilniuje gyvenusio, bet iš Italijos kilusio auksakalio sūnus Kasparas M o r a r i s ; kilęs nuo Brastos

(Brest), bet Vilniuje savo namus turėjęs ir visuomet lietuviu vadinamas Mikalojus Grebeniauskas (Grzebenewski); vilnietis, pirklio sūnus, Jeronimas K i n i š k i s ; iš Laviškio kaimo (Kavarsko apylinkėje) į Vilnių mokytis atvykęs jaunuolis Jokūbas L a v i n s k i s ; vilnietis Jonas G r i g a l a i t i s (Grzegorowicz) ir nuo Trakų paeinąs Petras O b o r s k i s . Tikrai vienas Oborskis, atrodo, nebaigęs nociviato pasitraukė. Visi kiti vėliau gavo kunigo šventimus ir darbavosi pastoracijoje. Iš jų žinomiausias J. Lavinskis, palikęs ilgą ir įdomų savo išvykos į Zemaitkiemį (1583 m.) aprašymą. Nežinia, kodėl Lietuvoje naujausiuose Vilniaus universiteto aprašymuose tas pats J. Lavinskis vadinamas lenku, išmokusiu lietuviškai (žr. Vilniaus univ. istorija, 1579 - 1803, Vilnius 1976, psl. 95; "Tiesa" 1979 m. sausio 9 d., psl. 2). Visi šaltiniai jį žymi: "Lituanus", ir vienoje vietoje aiškiai pasakoma, kad kilęs iš Laviškio kaimo.

Savo įtaka į Lietuvos ponus ir bajorus, savo bendravimu su Vilniaus miesto katalikų ir nekatalikų diduomene Varševickis drauge su nuo 1573 m. Vilniuje besidarbuojančiu P. Skarga trumpu laiku pasiekė to, kad jėzuitų veikla buvo palankiai priimta Lietuvos visuomenėje. Tam jis aukojosi visas ir visiškai. Kai, vos metams praėjus nuo kolegijos atidarymo, Vilnių užklupo maro epidemija ir visi, kas tik galėjo, bėgo iš miesto, kolegijos rektorius, išsiuntęs saugion vieton jaunus klierikus ir jų mokytojus, pats su dviem kunigais pasiliko mieste teikti mirštantiesiems dvasinių patarnavimų. Amžininkams ta jo drąsa padarė didžiausią įspūdį. Albertas Kojalavičius, garsusis Lietuvos istorikas, prisiminęs S. Varševickį, trumpai apie jį išsireiškia: "litterarum Studium eximie excitavit — jis nepaprastai iškėlė studijas". Iš tiesų, per aštuonerius jo rektoriavimo metus Vilniaus kolegija »pakilo į universitetinį lygį. Bereikėjo tik oficialaus tos padėties pripažinimo ir vardo suteikimo.

Tuo tarpu Varševickio laukė kiti svarbūs uždaviniai: Švedijos karalienės Kotrynos (Žygimanto Augusto sesers) teologo ir busimojo Lenkijos-Lietuvos valdovo Žygi-

manto auklėtojo pareigos Stokholme, kurios reikalavo nepaprasto atsargumo katalikybei priešiškoje aplinkoje. Po to vėl iš naujo kūrimasis Liubline, kur 1582 metais buvo įsteigta jėzuitų kolegija. Jai Varševickis vadovavo iki 1590 metų. 1587 m. dalyvavo Romoje vykstančioje prokuratorių kongregacijoje, kur atstovavo Lietuvos-Lenkijos jėzuitams. Nuo 1590 metų rudens gyveno Krokuvos jėzuitų namuose. Sekančią vasarą ir rudenį buvusioje Lenkijos sostinėje ėmė siausti maro epidemija. Kaip prieš 20 metų Vilniuje, taip ir dabar Krokuvoje Varševickis drąsiai ėjo guosti apleistųjų, nelaimės ištiktųjų. Bet žiauri liga šį kartą jo nepasigailėjo; apsikrėtė ir mirė 1591 m. spalio 3 d., sulaukęs 61 m. amžiaus.

TRUMPAS JOKŪBO VUJEKO REKTORIAVIMAS (1578-1579)

T. Martynas Laterna, rašydamas 1583 m. į Romą savo generaliniam viršininkui, paminėjęs žymiausias to meto Lenkijoje jėzuitus: pirmoje vietoje Jokūbą Vujeką, kuriam — rašo Laterna — reikėtų duoti daugiau laisvo laiko, kad galėtų išversti į lenkų kalbą visą Šv. Raštą, nes jis tam geriausiai tinkas: mokąs hebrajų kalbą, įgudęs graikų kalboje ir esąs "lenkų pusiau Ciceronas" (Polonus Semicicero). Tačiau Stanislovas Varševickis galįs dėl paskutiniųjų dviejų dalykų (graikų kalbos ir iškaltinumo) su juo nesunkiai lenktyniauti, o Petras Skarga savo iškaltinumu irgi galįs vertai įsijungti į lenktynes (plg. Monumentą Poloniae Vaticana, VI, psl. 580). Ir kaip tik visi šie trys garsieji lenkai jėzuitai buvo pirmieji Vilniuje rektoriai. Apie S. Varševickį jau rašėme; dabar meskime žvilgsnį į J. Vujeko veiklą.

Varševickiui 1578 m. balandžio mėn. pabaigoje palikus Vilnių, į jo vietą buvo paskirtas T. Jokūbas Vujekas (Wujek), iki tol vadovavęs 1571 m. Poznanėje įsikūrusiems jėzuitams. Praėjo geras mėnuo laiko, kol jis galėjo atvykti į Vilnių. Iš Didžiosios Lenkijos kilusiam, 40-tuosius metus einančiam naujam rektoriui tuojau teko labai atsakingas uždavinys: išgauti iš karaliaus ir iš popiežiaus Vilniaus kolegijos į universitetą

pakėlimą. Kelią tam jau buvo paruošęs Varševickis, kuris, prieš pat išvykdamas į Švediją — kaip liudija kai kurios stiliaus ypatybės — spėjo parašyti pageidaujamo karaliaus diplomo teksto projektą. Bet vėliau iškilę sunkumai ant Lvovo karaliaus duotos privilegijos gauti viešąją Lietuvos antspaudą, rūpinimasis, kad karalius išduotų naują dekretą, ir pagaliau nauja kova už Lietuvos antspaudą prispaudimą, — visa tai gulė ant J. Vujeko pečių. Tačiau jam pavyko sėkmingai visus tuos reikalus sutvarkyti. Dėl to jį būtų galima vertai laikyti pirmuoju teisėto Vilniaus universiteto rektorium, jei ne naujos kliūtys iš jėzuitų pusės dėl karaliaus dekretu Lietuvos vyskupams skirtos universiteto tvarkyme rolės. Šios kliūtys neleido tuojau pat naudotis karališkąja privilegija. Reikėjo laukti popiežiaus Grigaliaus XIII bulos paskelbimo. O tuomet J. Vujekas jau seniai buvo palikęs Vilniaus universitetą ir pačią Lietuvą.

Į Vilnių atvykstantį Vujeką lydėjo jau pasižymėjusio pamokslininko garsas, rašytojo ir žymaus Šv. Rašto žinovo vardas. Kaip tik prieš trejus metus Krokuvoje jis buvo išleidęs savo dvitomės vadinamosios didžiosios postilės antrąjį tomą. Jau turėjo paruošęs ir mažąją postilę; ją išleido 1579-1580 metais Poznanėje. Tai ta pati postilė, kurią vėliau kan. Mikalojus Daukša išvertė į lietuvių kalbą. J. Vujekas taip pat turėjo laisvųjų menų magistro ir teologijos daktaro laipsnius. Ir ši aplinkybė nebuvo bereikšmė besikuriančiam universitetui, nes iš kitų tuomet Vilniuje dirbančių jėzuitų nedaug kas turėjo panašius mokslo laipsnius; jų neturėjo nei S. Varševickis, nei P. Skarga. Būdamas rektorium, J. Vujekas neatsisakė pats eiti į paskaitų salę ir aiškinti hebrajų kalbą. Kad ir patys jėzuitai jį labai vertino, liudija jo, vos prieš porą mėnesių pradėjusio eiti Vilniuje rektoriaus pareigas, išrinkimas Lenkijos-Lietuvos jėzuitų atstovu į visų ordino provincijų prokuratorių suvažiavimą Romoje. Tačiau į Romą keliauti jam tą sykį neteko: minėtasis suvažiavimas buvo nukeltas į 1579 metų rudenį, kai Vujekas, karaliui Steponui Batorui pageidaujant, buvo

užsiėmęs jėzuitų įkurdinimu Transilvanijoje, dabartinėje Rumunijoje. Dėl tos priežasties jam taip pat nebuvo lemta išvystyti savo veiklos Lietuvos aukštojoje mokykloje. Vos vienerius metus išbuvęs jos rektoriumi, Vujekas 1579 m. liepos 31 d. išvyko į Varšuvą ir iš ten į Transilvaniją. Tačiau ir tuo trumpu laiku spėjo Vilniuje palikti šį tą ilgiau išliekamą. Iš svarbesniųjų tais mėnesiais atliktų darbų pažymėtina: prie šv. Jono bažnyčios pristatytas bokštas; pačioje bažnyčioje įtaisytas puošnus Kristaus Kūno brolijos altorius, o kolegijos biblioteka žymiai praturtėjo jai tais metais perduotomis, karaliaus Žygimanto Augusto testamentu paliktomis knygomis.

Vilnius gali didžiuotis bent trumpą laiką turėjęs svarbiausios mokyklos Lietuvoje vadovu šį įžymų katalikybės restauracijos veikėją, pamokslininką, Šv. Rašto žinovą ir vertėją. Jėzuitų provincijolas jį gyrė kaip "labai gerą administratorių" (laiške į Romą, 1578 m. rugpjūčio 10 d.). Tiesa, jis buvo lenkas, lietuviškai nemokėjo. Bet tuomet lietuvių jėzuitų, galinčių vadovauti didelei mokslo įstaigai, visiškai nebuvo. Be to, anais laikais ne tik Vilniuje, bet ir visur kitur iš dirbančių universitete niekas nereikalavo ir nekontroliavo, kokiai kas tautybei priklausė; buvo svarbu geras pasiruošimas ir įgyta kompetencija. J. Vujeko buvimas Vilniuje dar ir tuo atnešė Lietuvai palaimos, kad buvo atkreiptas dėmesys į pastoracijos darbui reikalingiausių knygų vietine kalba paruošimą ir išleidimą. Kaip tik J. Vujeko išleisti lenkų kalba tekstai buvo pavyzdžiu lietuviškiems katekizmo, pamokslų knygos (postilės) ir sekmadienių evangelijų vertimams.

1579 m. palikęs Vilnių, J. Vujekas, atrodo, į jį daugiau nebesugrįžo. Dešimt' metų darbavosi Transilvanijoje, po to apsigyveno Krokuvoje. Šalia kitur eitų viršininko pareigų (du sykius, 1587-1589 ir 1595-1597), buvo Transilvanijos jėzuitų viceprovinciolu) jis daugiausia laiko skyrė viso Šv. Rašto į lenkų kalbą išvertimui. Malžinišką darbą atliko kruopščiai ir tokiu kalbos grakštumu, kad jo vertimas tapo katalikiškoje Lenkijoje klasikiniu tekstu, vis iš naujo per-

spausdinamu (naujausioji laida pasirodė Krokuvoje 1962 metais). J. Vujekas mirė Krokuvoje 1597 m. liepos 27 d., sulaukęs 58 metų amžiaus.

UNIVERSITETO REKTORIUS PETRAS SKARGA (1579-1582)

Ir trečiasis Vilniaus kolegijos bei sykiu pirmasis universiteto rektorius priklausė tai 27 jaunuolių iš Lenkijos-Lietuvos grupei, kuri 1565-1575 metais Romoje jėzuitų ordine žengė pirmuosius vienuoliškojo gyvenimo žingsnius ir ne vienas taip pat sėmėsi mokslo žinių. Pažymėtina, jog ne tik pirmieji trys, bet ir visi kiti iki XVI a. galo buvę Vilniaus universiteto rektoriai priklausė tai "romėniškųjų" jėzuitų grupei. P. Skarga, kilęs iš Mozūrų, Krokuvoje tapęs baka-lauru, pradžioje kurį laiką mokytojavo Varšuvoje, vėliau auklėjo didikų Tęczyńskių vaikus ir su jais trejus metus praleido Vienoje. Ten pirmą kartą susipažino su jėzuitais. Sugrįžęs į Lenkiją ir kiek pasirošęs, 1564 m. Lvove gavo kunigystės šventimus ir pradėjo to miesto katalikų katedroje sakyti pamokslus.

Tačiau jį, jauną, pilną energijos kunigą, viliojo kilnesni įsipareigojimai. Iš jo vaizduotės neišnyko Dievui ir žmonėms pasi-aukoję naujo, kitokio negu lig tol būdavo, ordino nariai, su kuriais jis buvo susipaži-nęs Vienoje. Atsisakęs visų pelningų ir gar-bingų vietų, jis išvyko į Romą ir 1569 m. vasario 2 d. įstojo į jėzuitus. Ten rado kele-tą savo tautiečių, jų tarpe ir S. Varševickį, nuo 1567 m. jėzuitą (J. Vujekas jau 1567 m. buvo grįžęs į Lenkiją). Romoje Skarga po trumpo noviciato klausė teologijos paskaitų. 1571 m. pavasarį grįžo į Lenkiją ir pradėjo darbuotis Pultusko kolegijoje. Praėjus dve-jiems metams, 1573 m. pradžioje, viršinin-kai Skargą perkėlė į Vilnių, pavesdami jam lenkų kalba pamokslininko pareigas. Kai netrukus (1574 m. vasarą) rektorius Varše-vickis, pageidaujant popiežiui, išvyko į Šve-diją pas Karalių Joną III, Skarga tuos kelis mėnesius vicerektoriaus titulu vadovavo Vil-niaus kolegijai. Kitaip dalykai susiklostė 1578 metais, Varševickiui antrąkart išvyks-

tant į Švediją. Nors Skarga tebebuvo Vil-niuje, naujojo rektoriaus pareigoms, kaip matėme, buvo iš Poznanės atkviestas Jokū-bas Vujekas. Tik kai ir šiam sekančiais me-tais prireikė keliauti į Transilvaniją, pro-vinciolas Pr. Sunjeris naujojo universiteto rektorium paskyrė P. Skargą. Reikia many-ti, kad tokį provinciole nuosprendį nemaža lėmė karaliaus Stepono Batoro, kuris tą pa-vasarį ir vasarą buvo Vilniuje, Skargai ro-domas palankumas.

Kas tik kada nors rašė apie Vilniaus uni-versiteto įsteigimą ir jo pradinę veiklą, visi gyrė ir aukštino pirmojo rektoriaus asmeny-bę ir jo nuopelnus Lietuvos aukštajai mo-kyklai. Bet norinčiam tiksliu sužinoti, ką ypatingo jis kaip rektorius nuveikė, tie is-torikai nedaug tepadeda, — jie nenurodo nieko didingo, įspūdingo iš jo veiklos uni-versiteto naudai. Priešingai, net toks lenkas jėzuitas istorikas, Ludwik Piechnik, neseniai išleistoje studijoje "Początki Akademii Wi-lenskiej, 1569-1600" (Krokuva, 1973 m.) pastebi, kad nemaža išlikusių laiškų, kuriuos P. Skarga, būdamas Vilniaus rektoriumi, yra parašęs įvairiems asmenims, ypačiai savo vyresnybei Romoje, beveik niekuomet ne-mini universiteto reikalų. Juose daug kalba-ma apie kovas su kitatikiais, apie karalių Steponą Batorą, apie paties Skargos ruošia-mus ir leidžiamus veikalus, apie jėzuitų į-kurdinimą įvairiose vietose, ypačiai Polocke ir Rygoje, ir t.t., o apie universitetą ir jo reikalus tik kai kur trumpai teprisimenama (min. veik., psl. 38). Tokia interesų propor-cija gana iškalbinga. Ji pasako, kad Skargos būdas mažiau tiko pastoviam, normaliam mokslo įstaigos administravimui; jo dėme-sys daugiau kryo į vis naujus didingus pla-nus, susidėjusios aplinkybės jam skyrė vis naujų, savyje svarbių ir neatidėliojamų, ta-čiau jį nuo pagrindinių pareigų vis labiau atitraukiančių uždavinių. Ta pati situacija atsispindi ir tuo metu Lenkijoje reziduojan-čių nuncijų pranešimuose. 1579 metų vasa-rą, kai Skarga skiriamas universiteto rekto-rium, jo vardas pakartotinai minimas sąry-šyje su įžymių didikų ir jų šeimų į katali-kybę sugrįžimu. Kai tą pačią vasarą rugpjū-

čio 30 d. karaliui pavyko užkariauti Polocką, pagrindinis Vilniaus rektoriaus dėmesys norom nenorom kryo, karaliui primygtinai reikalaujant, į užimtame mieste jėzuitų įkurdinimą. Kaip anksčiau Varševickiui, taip dabar ir Skargai teko paruošti karaliaus fundacinio dokumento projektą (Mon. Pol. Vaticana, IV, psl. 471). 1580 m. vasarą, Skargos vadovaujami, išvyko į Polocką pirmieji jėzuitai. Buvo daug vargo ir rūpesčių dėl nuožmaus kitatikių priešinimosi. Lietuvos kancleris Eustachas Valavičius net išdrįsęs suplėšyti į gabalus jam antspauduoti pristatytą, karaliaus jau pasirašytą, Polocko jėzuitams skirtą dekretą. Tikrai griežtas paties karaliaus perspėjimas privertęs kanclerį tuojau parašyti naują dokumentą ir jį užantspauduoti (plg. min. veik., psl. 471). Sekančiais metais karalius laimingai atgavo Livoniją. Ir čia, Rygos mieste, nutarė įkurdinti jėzuitus ir būtinai norėjo, kad Vilniaus rektorius Skarga vadovautų pirmiesiems į Rygą vykstantiems ordino kunigams ir broliams.

Su Skargos išvykimu iš Vilniaus į Rygą (1582 m. kovo 2 d.) baigiasi jo faktinis universitetui vadovavimas, pradėtas 1579 m. rugpjūčio 1 d. Kadangi tuomet Skargą rektoriumi buvo paskyręs provinciolas, iki iš Romos ateisiančio oficialaus paskyrimo jis pagal jėzuitų teisę galėjo vadintis tikrai vice-rektoriumi, nors svetimieji jam iš karto pradėjo duoti rektoriaus titulą. Rektoriumi paskyrimo dekretas iš Romos Vilnių pasiekė tikrai už metų, 1580 m. rugsėjo mėnesį. Todėl Skarga pilnateisiu Vilniaus universiteto rektorium tebuvo pusantrų metų.

Išvykusį į Rygą Skargą pavadavo vice-rektoriaus titulu jaunas (30 metų amžiaus) Paulius Bokša, kuris vos prieš kelias savaites iš Krokuvos buvo atvykęs į Vilnių. Gal tikėtasi, kad po kiek laiko iš Rygos galėsias sugrįžti ir pats Skarga. Bet kai jis ten perėmė naujos rezidencijos viršininko pareigas, maža tam beliko vilties. Prisidėjo jau nuo 1581 m. pasigirstą nusiskundimai, kad Skarga mažai tesirūpinąs universiteto reikalais. Dėl to provinciolas J. P. Campano 1582 m. pavasarį nutarė jo nebelaikyti Vilniaus rek-

toriumi ir tų metų birželio 26 dienos laiške, rašytame ordino generaliniam viršininkui, prašė, kad, iš Romos rašydami Skargai, adrese nebežymėtų "Vilniaus Rektoriui" (Jėz. arch. Romoje, Germ. 160 fol. 93r). Visus universiteto reikalus dabar tvarkė minėtasis Paulius Bokša. Nors jis gerai ir sumaniai ėjo savo pareigas, dėl jauno amžiaus ir taip pat kad neturėjo jokio mokslinio laipsnio, buvo delsiama jam suteikti rektoriaus titulą. Pagaliau 1584 m. pavasarį iš Romos atėjo jo universiteto rektoriumi paskyrimo dekretas, bet provinciolui atrodė būsią geriau tuo dekretu nepasinaudoti ir universiteto vadovavimą pavesti vienam, jau keletą metų universitete teologiją dėstančiam profesoriui, ispanui Garsijai Alabianui.

Nors Skarga pagaliau laikytas "visiškai netinkamas" ("minime idoneus" — J. P. Campano laiške į Romą, 1582 m. gegužės 8 d.) universiteto rektoriais pareigoms, visi pripažino, kad jis turėjo pas karalių, pas Lietuvos įžymiuosius ponus ir pas miesto atstovus didelį autoritetą. Jis buvo visų noriai klausomas pamokslininkas, parašė ir išleido daugybę veikalų ir proginių raštų. Žinant, kaip retai anais laikais Lietuvoje pasirodydavo naujų knygų, galima geriau suprasti, su koku dėmesiu jos būdavo visų sutinkamos. Vilniuje būdamas, Skarga parašė, tarp kitų veikalų, garsiuosius "Šventųjų gyvenimus" ir ten pat juos 1579 metais išleido ne be jo įtakos jėzuitams patikėtoje Radvilų spaustuvėje. Iš jo rektoriavimo laikotarpio yra žinomas ir kitas veikalas, parašytas lotynų kalba: "Artes duodecim sacramentarium. . ." — apie Jėzaus buvimą Eucharistijoje — kuriame polemizuoja su garsiuoju eretiku Andriumi Volanu (veikalas išėjo Vilniuje, 1582 m.). Plataus atgarsio Vilniaus katalikų tarpe turėjo Skargos jau 1573 metais prie Šv. Jono bažnyčios įsteigta Kristaus Kūno arba Gailestingumo brolija. Ji suruošdavo iškilmingas Devintinių procesijas ir ypačiai pasižymėjo charitatyvine veikla. Į Skargą kreipdavosi visokiausiais reikalais ne tik miesto diduomenė, ne tik Lietuvos dignitoriai, bet ir pats karalius ir net popiežiaus nuncijus.

Vieną tokį atvejį verta ta proga prisiminti. 1580 m. spalio mėn. popiežių Grigalių XIII pasiekė gandas, kad Vilniuje esąs viešai pastatytas prieš metus mirusiam, iš Vengrijos kilusiam karvedžiui K. Bekešui paminklas, kuriame esąs iškaltas įžūlus ir skandalingas bedieviškas įrašas. Kardinolas sekretorius nenorėjo tuo tikėti ir prašė nuncijų patikrinti, ar tai tiesa. Nuncijus, kuris tuomet gyveno Varšuvoje, gavęs iš Romos laišką, kreipėsi į Vilniaus universiteto rektorių P. Skargą. Šis iš Vilniaus, kur be vargo galėjo patikrinti, kaip iš tikrųjų yra, 1581 m. pradžioje nuncijui atrašęs, kad nesą ten jokios Bekešo epitafijos, nei akmenyje iškaltos, nei šiaip parašytos ir prikabintos. Popiežių pasiekęs tekstas esąs gryniausias paškvilis. Nuncijus spėliojo, jog tą paškvilį bus sukūręs ir platinęs A. Volanas (žr. Mon. Pol. Vaticana, IV, psl. 508, 541 ir 553). Nors visa tai paskelbta jau prieš 64 metus, komunistai Lietuvoje nesiliauja būgnį apie Bekešo "antkapio užrašą" ir jo "labai drąsias mintis, greičiausiai vienintele Europoje" (J. Jurginis, *Renesansas ir humanizmas Lietuvoje*, Vilnius 1965, psl. 248-249; *Lietuviškoji tar. enciklopedija*, II, Vilnius 1977, psl. 68, taip pat kalba apie tokį įrašą).

Apie P. Skargą lenkai daug rašė ir tebe-rašo. 30 metų, kuriuos jis dar gyveno po rektoriavimo Vilniuje, praleido daugiausia karaliaus dvare, sakydamas pamokslus, rašydamas aktualiais religiniais klausimais, bendraudamas su krašto gyvenime vadovujančiais didikais, diskutuodamas su nutolusiais nuo katalikybės ir ne vieną į ją atgal grąžindamas. Keletą kartų jis dar buvo laikinai apsistojęs ir Vilniuje. Jis taip pat dalyvavo istoriniame Brastos sinode, kur 1596 m. spalio 19 d. buvo iškilmingai paskelbta lotynų ir graikų apeigų krikščionių Lenkijos - Lietuvos valstybėje bažnytinė unija.

Nors Skarga, būdamas Vilniaus universiteto rektorium, nieko reikšmingesnio šiai mokslo įstaigai nenuveikė, jo devynerių metų veikla Lietuvos sostinėje paliko neišdildomų pėdsakų: savo visapusišku ir nenuilstamu veiklumu tiek religinėje srityje, tiek visuomeniniame gyvenime, ir taip pat savo

Tikra draugystė

Laura Lauciūtė

Danutė lankė Marijos aukštesniąją mokyklą. Ji buvo linksma ir mandagi mergaitė. Manė, kad turėjo daug gerų draugių.

Vieną vakarą Danutė, būdama viena namie, išgirdo prie namų keistus garsus. Jai pasidarė labai nejauku, todėl nutarė paskambinti draugėms, kad ateitų drauge su ja pabūti. Skambino Birutei.

— Negaliu. Aš žiūriu televizijos. Palik mane ramybėje.

— Bet juk ir pas mane galėsi žiūrėti televizijos.

— Sakau, kad ne. Netrukdyk manęs, — atšovė Birutė ir pakabino ragelį.

Panašiai buvo su Rita, Lina, Rūta ir Sigute. Pagaliau Danutė paskambino Daliai.

— Žinoma, kad ateisiu. Nesijaudink, — maloniai pasakė draugė.

Dalia atėjo ir kartu su Danute praleido vakarą, kol grįžo Danutės mama.

Kitą dieną visos sužinojo, kad Danutė laimėjo mokykloje rašymo varžybas. Visos mergaitės jai pavydėjo, išskyrus Dalią. Vėliau, pertraukos metu, mergaitės tarpusavy kalbėjosi:

— Man Danutė nepatinka, — aiškino Rita, — ji tikra bailė, bet kartais ji gali būti

visuotinai pripažintu autoritetu jis gal daugiau negu kas kitas padėjo sukurti našiai jėzuitų veiklai palankią atmosferą, kurioje sekančiais dešimtmečiais galėjo sėkmingai vystytis ir klestėti pats universitetas.

Vilija Vakarytė

REKOLEKCIJŲ MINTYS

* * *

*Lange atsispindėjo saulė,
o eglutės siekė mano rankos. . .
taip ramu toli nuo miesto aidą —
gražu. . .
tikrai norėčiau čia pasilikti,
net viena — nesvarbu,
nes būčiau kartu su Dievo draugyste
čia, gamtoje. . .
toli nuo bėdų ir draugų. . .
žinau, kad aš turiu ištikimą draugą.*

* * *

*Ratelyje vis arčiau, vis ramiau —
dalinamės mintimis,
o tos mintys tinka ir man:
apgalvot, apsvarstyt. . .
vis grįžta tos pačios idėjos —
apie ratelius.
Jis mus jungia rately,
ir mes dalinamės Jo žodžiu ratelyje. . .
ratelis neturi nei pradžios, nei galo —
mintys sukasi galvoje,
o malda kyla į jį.*

❖ ❖ ❖

*Gal pajuntu žmonių tikrus jausmus,
kai kalbamės tarpusavy —
o čia gamta jau laukia atgimt pamažu,
saulės spinduliai jau šildo mano mintis,
pumpurėliai jau bando išlįsti. . .
bus smagu, kai pavasaris pasirodys
visu savo grožiu,
bet man jau dabar širdyje pavasaris,
nes jaučiu Jo meilę savo širdyje.*

* *

*Pavargus esu nuo visų darbų,
pavargus nuo visų įsipareigojimų —
mintys nori būti laisvos,
kad pamatyčiau savo gyvenimą
tokį, koks jis yra,
kad pasvarstyčiau ir grįžčiau namo,
pasisėmus iš Amžinojo Vandens Šaltinio...*

* * *

*Širdis rami,
siela pilna džiaugsmo.
Jis palietė visą mano buitį, visas mano
ir pripildė jas tikruoju tikėjimu. {mintis*

naudinga — ji už mane pasaugo mano bro-
liuką.

— Aš nemanau, kad ji buvo verta tos
premijos, — sakė Lina.

— Tikrai. Ji laimėjo tik dėl to, kad mo-
kytojos ją mėgsta, — pritarė Rūta.

— Ką tu manai, Dalia? — paklausė Si-
gutė.

— Man Danutė labai patinka. Ji mano
geriausia draugė. Nustokite apie ją blogai
kalbėti. Jūs jos nemokate įvertinti, — rim-
tai atsakė Dalia.

Mergaitės nežinojo, kad Danutė viską
girdėjo. Dabar ji suprato, kad iš visų jos
vadinamųjų draugių buvo tik viena tikra
draugė — Dalia. Vėliau Danutė padėkojo
Daliai už gerus žodžius. Jų draugystė nuolat
stiprėjo.

Šis paprastas įvykis parodo, kad ne visi,
su kuriais susitinki ir bendrauji, yra tikri
draugai. Tik po ilgo ieškojimo gali surasti
tikrą draugą. Geras draugas tikrai yra retas
paukštis.

Šis tikėjimas yra šviesesnis už saulę,
 stipresnis už qžuolą
 ir gilesnis už vandenynus.
 Tikiu Juo ir seksiu Ji toliau –
 tegul Jo žodžiai kalba per mane,
 per mano jausmus ir gyvenimą.
 Jis leido man pajusti draugų artumą
 ir tą gilią meilę,
 kurią aš galiu kitiems duoti per Jį.
 Saulė šviečia,
 o aš skrendu ramybėje.
 Jis palietė mane tuo žvilgsniu,
 tuo nauju ateities gyvenimu Jame,
 tuo saulės spindėjimu.

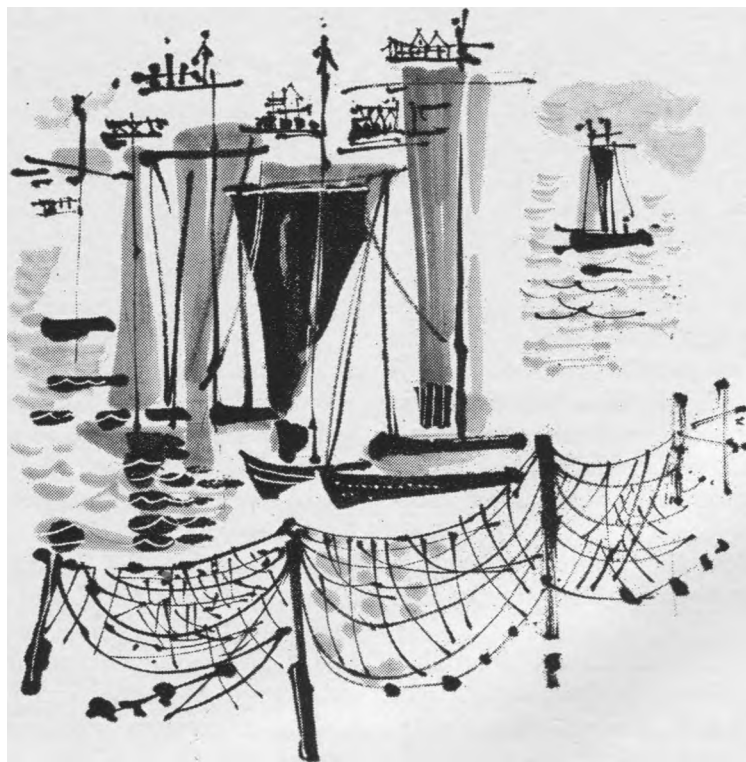
* * *

Mūsų maldos kilo kaip žvakės liepsna
 tą vakarą, kai Tu buvai su mumis –
 taip arti. . .
 palietei kiekvieną mūsų mintį,
 o duona ir vynas tapo Tavo dovana mums.
 O mes atidavėme save,

paaukojome visa Tau
 per kiekvieną dalyvį,
 per draugus Tu pasirodei man,
 ir pajutau tą meilės džiaugsmą –
 niekad neleisk man tai pamiršti,
 visad būk su manim,
 o man nereikės ilgai ieškoti Tavęs,
 nes Tu čia pat, draugų tarpe esi. . .

* * *

Nemačiau, kaip greitai laikas prabėgo,
 kai pajutau,
 kad reikia grįžti atgal į darbo pasaulį.
 Šitame pasaulio šiltam kamputy
 tikrai pajutau, ką norėjau pajusti,
 išgirdau, ką norėjau išgirsti,
 ir pamažu atpažinau Jį,
 kurį troškau daugiau atpažinti. . .
 Taip, laikas prabėgo,
 bet tai, ką išgyvenau,
 liks sieloje amžinai.

Močiutės lepūnė

Paruošė B. B.

Parke po pavėsingų ąžuolų papiltas smėlio kalnelis. Ant jo kapstosi pulkelis mažiučių, o ant netolimo suoliuko prisėdusios kelios senukės šnekučiuojasi, mezga, budriomis akimis seka savo žaidžiančiuosius, kad jų ramų žaidimą nesudrumstų joks nemalonus. Iš pulkelio išsiskiria mažutė geltonplaukė, gėlėta suknyte ir mėlynu kaspinėliu plaukuose. Ji prieina prie suolelio ir šūsteli kibiriuką smėlio į močiutės veidą, į plaukus.

— Saulyte, labai prašau, neberk į mane smėliu. Prikris man į akis, skaudės, aš verkšiu. .. — švelniai sako močiutė, paimdama mergytę už rankutės.

— Aš bersiu, man patinka, — atkerta mažoji Saulytė ir ištraukia rankutę iš senosios pirštų.

Močiutė nieko nebeatsako. Mergytė apsisuka ir nubėga prie smėlio. Vėl ji prisemia kibirėlį smėlio, vėl atneša prie suoliuko. Šį kartą smėlio tenka ne tik močiutei, bet ir jos kaimynėms. Viena nebeiškentusi sako:

— Kodėl pili smėlį? Močiutė juk prašė, kad taip nedarytum. Reikia močiutės klausyti, Saulyte.

— Aš nenoriu šitos močiutės klausyti, aš šitos močiutės nemyliu. Man patinka kita močiutė. ..

Močiutės veidu nuslenka šešėlis, o akys vos vos sulaiko ašaras. Saulytė jau nubėgo, o moteriškės tebetyli, nežinodamos, ką sakyti. Pagaliau jos močiutė prabyla:

— Matot, Saulytė turi dvi močiutes, tai ir nepasidalinam. Vieną savaitę anoji ją prižiūri, o kitą aš.

— O tėvelių ar ji klauso?

— Tėvai nedaug su ja laiko praleidžia. Jauni dar labai. Tėvas studijuoja ir dirba, o motina taip pat dirba. Savaitgaliais dažnai išvažiuoja. Reikia gi jauniems kiek atsipūsti, pailsėti. Ką gi, mes, močiutės, mielai prižiūrime Saulytę. Ji mūsų senatvės dienas praskaidrina. Miela ji mergaitė, tik kartais kiek užsispyrusi. Matyt, jau toks charakteris. . .

— Iš ko ji paveldėjo tokį charakterį? — domisi viena moterėlė.

— Mano sūnus tai labai geras, tiesiog auksinis vaikas. Žinoma, marti. .. Negražu, suprantate, apie vaiko žmoną blogai kalbėti. ..

Moterėlės linguoja galvomis pritardamos. Jos taip pat turi negerų žentų ir marčių. Ir jų dukterys, sūnūs labai geri. . .

— Gal tikrai per daug lepinatė Saulytę? Gal ji nepažįsta jokio griežtumo?

— Kaip tokį mielą vaiką barsi? — susijaudina močiutė. — Gauna viską, ko tik panori.

— Kartais reikia ir diržą paimti, o pasikui tai nė susišnekėti neįmanoma, — griežtai pasako viena moteris.

— Bandžiau aną dieną pabarti, tai parviro ant grindų, pamėlynavo visa, ėmė kojomis spardyti ir klykti, net išsigandau. Paaugs, susipras, o dabar dar tokia mažiukė. Sakau, toks jau jos turbūt charakteris.

Vėl ramu parke, tik paukščiukas čypsi ant ąžuolo šakos ir smėlio grūdėliai šnara į kibirėlius. Takši virbalai, zirzia bitukės, o Saulytės močiutė mąsto ir mąsto apie negerą marčios charakterį, kuris kažkaip, lyg Dievo bausmė, atsišaukė mažoje mergytėje. Rytoj Saulytę jau globos antroji močiutė, marčios motina. Ką jai duos, kur ją vesis, kokius žaislelius pirs, kad mergytė ją taip myli? Atsidūsta senoji, nes netrukus bus laikas priešpiečių eiti, reikės Saulytę iš būrio draugų iškrapštyti ir vėl prie pažįstamų, plepių moteriškių jos vaikiškus kaprizus regėti.

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

VILNIAUS UNIVERSITETO 400 M. SUKAKTIES PROGA

Vilniaus akademijoje be teologijos ir filosofijos mokslų, jėzuitai dėstė civilinę ir karinę architektūrą. Studijuodami civilinę architektūrą, studentai susipažindavo su medine ir mūrine statyba bei jos grožiu; studijuodami karinę architektūrą — su pilių, tiltų ir kelių statyba. Architektūros studentai buvo ruošiami mokytojais kolegijoms ir net siunčiami į užsienį pasitobulinti. Manoma, kad architektūrą pirmasis pradėjo dėstyti Povilas Bokša (1552-1627). 16-17 a. buvo dėstomas piešimas bei tapyba. Žmonės, baigę šiuos dalykus, kūrė herbus, portretus, bažnytinius paveikslus. Gražindavo didikų rūmus ir bažnyčias. Vienas iš iškiliausių šių dalykų dėstytojų buvo Tomas Žebrauskas (1714-1758). Vėlesniais laikais architektūros katedros vedėju buvo paskirtas architektas Laurynas Stuoka-Gucevičius (1753-1798). Architektūros mokslo pagrindus jis buvo studijavęs Paryžiuje. Jam mirus, katedros vedėju buvo paskirtas Mykolas Šulcas (1769-1812).

Piešimą dėstė Pranas Smuglevičius. Greita piešimo visiems buvo privalomas bendras skulptūros, o vėliau ir tapybos kursas. Įdomu, kad buvo priimami laisvais klausytojais žmonės iš miesto. Norėta, kad gražiau atrodytų visas kraštas. Dėstytojai universitete turėjo dirbti ir kūrybinį darbą: skirti tam tikrą laiką universiteto statybai bei rūmų tvarkymui.

Napoleonas, pražygiuodamas pro Lietuvą, sukėlė naujas sroves, dailėje atskleidamas gamtos ir žmogaus psichinio gyvenimo reiškinius. P. Smuglevičius buvo gimęs Varšuvoje, bet žemaičio lietuvio sūnus. Savo piešimo vadovaujamoje katedroje skatino tikrovės vaizdavimą. Tais laikais buvo piešiama senovė ir žymių dailininkų darbų kopijavimas.

Norintieji studijuoti architektūrą turėjo laikyti egzaminus, o norintieji patekti į dailę turėjo atnešti glėbį savo piešinių, pagal kuriuos buvo nustatomi stojančio sugebėjimai. Studentus tada vadino mokiniais, jie buvo labai įvairaus išsilavinimo. Per egzaminus reikėjo parodyti savo piešinius ir atsakyti į klausimus iš meno istorijos. Mokymosi laikas buvo neribotas. Buvo daug vadinamųjų "amžinų studentų". Didelis dėmesys buvo skiriamas studentų auklėjimui.

Pirmoji dailės paroda buvo numatyta 1812 m. Tais pačiais metais žygiuojant pro Vilnių Napoleonui, ji neįvyko. Tik po aštuonerių metų (1820) buvo surengta visų dailės skyriaus katedrų studentų darbų paroda, kurioje parodyti 136 studentų sukurti darbai. Parodoje daugiausia buvę portretai. Apie šią parodą jau rašė Vilniaus laikraščiai. Nuo 1822 m. parodos buvo rengiamos kiekvienų metų pavasarį. Apie jas žinių užtinama labai mažai.

Architektūra ir dailė paruošė daug lietuvių statybos inžinierių, piešimo mokytojų, skulptorių ir įvairių menininkų. Lietuviai menininkai sukūrė savito atspalvio meninę kryptį. ("Mokslas ir gyvenimas")

IŠSPAUSDINTAS DEVINTASIS "KRAŠTOTYROS" RINKINYS

Kaip įprasta, didžiausią knygos skyrių užima aprašymas apie šiandieninę Lietuvą. Knygoje kraštotyrininkai skelbia gan įdomių, iki šiol dar neužtiktų, dalykų. Įdomūs straipsniai apie rašytojos Žemaitės draugę Barborą Dvarionaitę. Atsiminimai apie kompozitorių Švedą ir archeologą-kraštotyrininką J. Antanavičių. Rašoma apie Rytų Lietuvos valstiečio 19-tojo amžiaus pabaigoje turėtą bibliotekėlę. Daug žinių apie seno-

vės lietuvių moters galvos papuošalus. Aprašoma apie rastą netoli Babtų sidabrinį papuošalą, kurį lietuvių moterys nešiojusios ant kaklo. Tai trečiasis toks iki šiol Lietuvoje rastas antkaklis.

VALSTYBINĖJE KONSERVATORIJOJE TIK 19 ŽMONIŲ STUDIJUOJA KOMPOZICIJA

Šiomet konservatorijoje studentų devyni šimtai, o mokytojų (kartu su pagalbiniais) trys šimtai penkiasdešimt. Daugiausia studentų pianistų — 200, chorvedžių — 160. Konservatorijoje yra trys fakultetai ir septyniolika katedrų. Konservatorijos bibliotekoje turima 150 tūkstančių leidinių, apie 20 tūkstančių plokštelių ir apie 30 tūkstančių lietuvių liaudies dainų melodijų. Numatyta išspausdinti atskirą knygą "Dzūkų melodijos" — kurios gražiausios iš visų. Praėjusiais metais valstybinė konservatorija įteikė pažymėjimą 2000-ajam ją baigusiam studentui.

PAMINĖTOS L. TOLSTOJAUS 150-OSIOS GIMIMO METINĖS

Meno darbuotojų rūmuose įvyko iškilmingas vakaras. Rašytojo kūrybinį palikimą apžvelgė Vilniaus universiteto docentė E. Červinskienė. Poetas Justas Marcinkevičius skaitė savo naują poemą, skirtą Tolstojui. Respublikinėje bibliotekoje buvo surengta didelė ir įdomi jubiliejinė paroda, kuri supažindino lankytojus su rašytojo išspausdintomis Lietuvoje knygomis, įvairiais dailės darbais ir nuotraukomis. Šia proga Birutė Masionienė parašė knygą "Levas Tolstojus ir Lietuva". Viena knygos skyriuje nagrinėjami Lietuvos pėdsakai L. Tolstojaus gyvenime ir kūryboje. Romane "Karas ir taika" daug kartų minimos Lietuvos vietovės: Vilkaviškis, Kaunas, Vilnius, Rykantai, Švenčionys... L. Tolstojaus gyvenimo ir kūrybos tyrinėtojas kyla klausimas: ar Tolstojus lankėsi Lietuvoje? Autorė klausimą nagrinėja labai atsargiai ir pasitenkina priežastimi — galbūt.

Prieš Antrąjį pasaulinį karą buvo rašoma, kad Tolstojaus tėvų tėvai kilę iš Lietuvos. Autorė šiuos samprotavimus pateikia kaip spėliojimus, nes nei L. Tolstojus, nei jo

artimieji nepalikę jokių rašytinių liudijimų apie savo kilmę. 1937-1938 m. į lietuvių kalbą buvo išverstas L. Tolstojaus romanas "Karas ir taika".

RUOŠIAMASI RAŠYTOJO JONO BILIŪNO 100-OSIOMS METINĖMS

Rengėjai numatė platų planą minėjimams, kurie bus surengti Vilniuje, Kaune ir Anykščiuose. Rašytojo tėviškėje Niūronyse bus atidaryta memorinė, o Respublikinėje bibliotekoje — literatūrinė paroda. Šios parodos primins rašytojo gyvenimą ir kūrybą. Jubiliejaus proga bus išspausdintos rusų kalba naujos rašytojo knygos. Planuojama išspausdinti pašto ženklą, voką, o taip pat šiai progai paruošti atitinkamą judomųjų paveikslų juostą. ("Tiesa")

ŽILA SENOVĖ

Kraštotyroje aprašomi senoviniai ir nūdieniniai Trakai. Trakų simbolis — salos pilis. Šiandien Trakų pilis atnaujinta, kurią kiekvieną vasarą aplanko labai daug žmonių. Sakoma, kad ji patraukli, nes labai kruopščiai paruošta kraštotyros muziejaus parodai. Rašoma, kad pilis atstatyta, bet miestas labai apleistas. Manoma, kad pagražinus miestą, labiau išryškėtų ir pilys.

Trakų miesto architektūra yra labai savita. Tai nulėmė gamtinė aplinka ir gynybiniai veiksniai. Pilis buvo pastatyta 13 a. Į pietvakarius ir pietiniame salos pakrašty nuo pilies pradėjo kurtis miestas. Atitolusias miesto dalis jungė kelias, vingiuojąs per visą salą link Kernavės. 14 a. pabaigoje mieste buvo apgyvendinta karaimų ir totorių. Miestas padidėjo, ypač salos centre, arčiau pilies. Prasidėjus prekybai, atsikėlė žydų ir rusų. Tarp Didžiosios ir Bernardinų gatvių susikirtimų atsirado prekyvietė. 15 a. miestas labai sparčiai augo. Buvo pastebimas didelis skirtingų tautybių ir tikybų pasiskirstymas, o taip pat architektūrinės išraiškos savitumas, kuris išliko iki 17 a. vidurio. 17 a. pabaigoje karai miestą beveik sunaikino, ir išliko tik pradinis miesto planas.

1969 m. Trakai buvo paskelbti respublikinės reikšmės senamiesčiu. Be pilių, mieste yra dar 35 paminklai.

Trakuose begyveną karaimai iki šian dien išlaikė savo kalbą ir papročius. Jie į Trakus buvo parkviesti Vytauto ir kartu su totoriais saugojo Trakų pilį, o taip pat priklausė Vytauto asmens sargybai.

LIETUVOS BALDAI Į OLIMPIADĄ

Lietuvoje dirbtais baldais bus apstatyti penki daugiaaukščiai viešbučiai, kurie pastatyti įvyksiančiai Maskvoje olimpiadai.

MAŽEJA PUČIAMIEJI ORKESTRAI

Pagrindinė priežastis — labai prasti instrumentai. Mediniams pučiamiesiems trūksta liežuvėlių, kurių net asmeniškai per pažintis įsigyti sunku. Pasenę kūriniai, kurie girdėti daug kartų. Trūkumas orkestrams gerų vadovų, kurie nesugeba paruošti vienetui, kad jis susilauktų daug klausytojų. Jaunuoliams geriau patinka skambinti elektrinėmis gitaromis, negu pučiamaisiais.

Respublikoje padaugėjo vaikų muzikos mokyklų, bet mokiniai neįsijungia į savi veiklos orkestrus.

Saviveiklinių pučiamųjų orkestrų Lietuvoje yra daugiau negu penki šimtai, kuriuose dalyvauja per devynis tūkstančius muzikos mėgėjų. Yra per aštuonis šimtus kaimo kapelių, devyni šimtai orkestrų, kurie groja šokių muziką.

Jaučiamas respublikoje lyg muzikinis sumenkėjimas. Pavyzdžiui, prieš dešimt metų Kaune iš 22 mokyklų penkiolikoje buvo gana pajėgūs pučiamieji orkestrai. Šiandien Kaune mokyklų padaugėjo iki 37, o pučiamieji orkestrai yra tik keturiose.

• Prezidentas Carteris pareiškė, kad jis nepitaria maldos įvedimui į valdines mokyklas, nes tai sudarytų nepatogumų netikintiems. Tuo pareiškimu Carteris parodė nepitarimą senatoriui J. A. Helis, kuris siekia grąžinti maldą į valdines mokyklas; senatas 47 balsais prieš 37 jau priėmė atitinkamą teisinę pataisą, palankią maldai mokyklose. Pats prez. Carteris vertina ir kartais dėsto tikybą vaikams baptistų bažnyčioje, tačiau skelbia, kad malda yra privatus žmogaus reikalas su Dievu.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Patarėjas – PROF. PETRAS JONIKAS

NETAISYKLINGAS PRIELINKSNIŲ VARTOJIMAS

Jau esame keliuose numeriuose rašę apie įvairių prielinksnių vartoseną, ypač atkreipdami dėmesį į jų vartojimo netikslumus. Dabar tokiu pat atžvilgiu pažiūrėsime į prielinksnius *su, tarp, už, virš*.

Su

Prielinksnis *su* yra vartojamas su įnagininku ir paprastai reiškia buvimą kartu, drauge. Tarmėse pasitaiko įvairių šio prielinksnio vartosenos variantų, ne visuomet teiktinų bendrinei kalbai. Taip pat kai kas pavartoja ir neteiktinų verstinių konstrukcijų. Pvz.: *Su laiku* (=Prašėjus kiek laiko, ilgai, kada nors) viskas paaiškės. Taip pat nevartotina verstinė konstrukcija *su tikslu* Pvz.: *Jis atvyko su tikslu* (=norėdamas) *ką nors sužinoti. Tai buvo daroma vien su tikslu pasipelninti* (=tikslas dėl pelno, ieškant pelno; tik tam, kad pelno iš to būtų. ..). (J.Jabl.).

Prielinksnio *su* konstrukcijos gana dažnai reiškia objektą, į kurį nukreiptas koks nors veiksmas, pvz. *Žirgelį balnojo, su žirgu kalbėjo*. Tačiau su kai kuriais veiksmažodžiais prielinksnio *su* konstrukcijų, reiškiančių objektą, geriau nevartoti, nors tarmėse tokia vartoseną gana dažna.

1. Su veiksmažodžiais *džiaugtis, girtis, rūpintis* geriau vartoti įnagininką. Pvz.: *Aš negaliu atsidžiaugti su tuo nauju laikrodžiu* (=tuo nauju laikrodžiu). *Jis vis giriasi su*

savo laimėjimais (=savo laimėjimais). Su manimi (= Manimi) tai visai nesirūpink.

2. Su veiksmazodžiais *atsitikti, būti, padaryti, pasidaryti* geriau vartoti naudininką. Pvz.: *Štai kas atsitiko su mano vaiku* (= *mano vaikui*). *Su tavim* (= *Tau*) *kitą kartą kitaip bus*. *Nieko nebuvo galima padaryti su tuo sugedusiu automobiliu* (= *tam sugedusiam automobiliui*). *Kas gi čia su juo* (= *jam*) *pasidarė*?

3. Su veiksmazodžiais *baigti, pradėti* geriau vartoti galininką ar bendratį. Pvz.: *Reikia baigti su tais ginčais* (= *tuos ginčus*). *Pagaliau baik su juokais* (= *juokauti*). *Nepradėk vėl su apgaudinėjimais* (= *apgaudinėti*).

4. Su rengimosi veiksmazodžiais (*rengtis, vilktis, autis. ..*) geriau vartoti įnagininką ar galininką. Pvz.: *Apsirengiau su išeiginiais drabužiais* (= *išeiginiais drabužiais, išeiginius drabužius*). *Apsivilk su tuo mėlynu švarku* (= *tuo mėlynu švarku, tą mėlyną švarką*). *Ji buvo apsiavusi su moderniais batukais* (= *moderniais batukais, modernius batukus*).

5. Su valgydinimo ir girdymo reikšmės veiksmazodžiais geriau vartoti įnagininką. Pvz.: *Pašerk arklius su avižomis* (= *avižomis*). *Pavaišinau svečių su saldžiu vynu* (= *saldžiu vynu*). *Motina valgydino vaiką su manų košele* (= *manų košele*).

6. Su posakiais *prasti reikalai, maža naudos, blogai, gerai, sunku. ..* geriau vartoti ne prielinksnio su konstrukcijas, bet kilmininkus, prielinksnio iš konstrukcijas ir pan, Pvz.: *Dabar prasti reikalai su patalpomis* (= *prasti, ne kokie patalpų reikalai*). *Su juo* (= *Iš jo*) *maža naudos*. *Jam su pinigais blogai* (= *pinigų trūksta, neužtenka*). *Šią vasarą buvo labai gerai su daržovėmis* (= *buvo daug daržovių, daržovės gerai užderėjo*).

TARP

Prielinksnis *tarp* vartojamas su kilmininku. Paprastai jis reiškia buvimą ko nors ribojamam ar supamam. Jis gali reikšti vietą, laiką, kiekį, objektą. Šnekamojoje ir beletristinėje kalboje yra vartojamas ir kitas

jo variantas — *tarpu*. Taip pat vartojamas ir *tarpe*, paprastai einąs polinksniu.

Nereikėtų šio prielinksnio per dažnai vartoti. Kartais sakinyje gali būti daug aiškesnis ir paprastesnis, apsieinant be jo. Pvz.: *Amerikoje labai didėja nusikaltimai tarp jaunimo* (geriau: *jaunimo nusikaltimai*). *Juodu nuolat tarp savęs ginčijasi*. Čia, užuot sakius *tarp savęs ginčijasi*, užtenka pasakyti *ginčijasi*.

Nereikėtų per dažnai vartoti ir polinksnio *tarpe*; be jo taip pat galima lengvai apsieiti, kitaip pertvarkant sakinį, padarant jį aiškesnį ir paprastesnį. Pvz.: *Didelio susidomėjimo žiūrovų tarpe* (= *didelio žiūrovų susidomėjimo*) *susilaukė naujasis teatro spektaklis*. *Sekimas naujenybėmis ypač pasireiškia jaunimo tarpe* (geriau: *Naujenybėmis ypač seka kai kurie jaunuoliai*). *Šie reiškiniai dažnai pastebimi augalų tarpe ir labai retai gyvūnų tarpe* (geriau: *Šie reiškiniai būdingi augalams ir tik labai retai gyvūnams*).

UŽ

Prielinksnis *už* vartojamas su kilmininku arba galininku. *Už* su kilmininku dažniausiai reiškia vietą. Kai nurodoma vieta menkai susijusi su kita kokio daikto puse, vartotinas prielinksnis *prie*, ne *už*. Pvz.: *Jis atsisėdo už* (= *prie*) *automobilio vairo*. *Visą gyvenimą jis praleido už* (= *prie*) *rašomosios mašinėlės*.

Vartoiant *už* su galininku, taip pat pasitaiko klaidų. Kartais susirinkimų protokoluose vartojamas verstinis posakis *priimti už pagrindą*. Pvz.: *Susirinkimo pirmininkas pasiūlė nutarimo projektą priimti už pagrindą* (= *pagrindu*).

Daugeliu atvejų prielinksnius *už* ir *dėl* galima vartoti pasirinktinai. Kai norima pabrėžti objektą ar priežastį, geriau tinka *už*, o kai norima pabrėžti tikslą, geriau tinka *dėl*. Pvz.: *Kovojame už gražesnę ateitį* (= *dėl gražesnės ateities*). Bet: *Jis mirė už tėvynę*.

VIRŠ

Prielinksnis *virš* (*viršum, viršuj*) vartojamas su kilmininku. Šio prielinksnio kons-

trukcijos paprastai rodo vietą, esančią aukščiau kokio nors daikto ar ploto, pvz.: *Paukščiai skraido virš medžių*. Kartais šios konstrukcijos žymi perviršį: ką nors padaryti *virš normos, virš nustatyto plano*.

Kai kalbama apie konkrečiai nurodyto kiekio viršijimą, bendrinėje kalboje nepatartina vartoti prielinksnio *virš*, bet keisti posakiais *daugiau kaip, daugiau negu, per, su viršum, suvirš*. Pvz.: *Susirinkime dalyvavo virš šimto (=daugiau kaip šimtas, per šimtą, šimtas su viršum)* žmonių. *Jo laukiau virš valandos (= daugiau kaip valandą, valandą su viršum)*.

Prielinksnio *virš* konstrukcijų nedera vartoti, nusakant ypatybės viršijimą. Pvz.: *Tai jau virš įžūlumo* (geriau: *Tai negirdėtas įžūlumas-, Na, ir įžūlumas; Tai bent įžūlumas*). *Tai virš mano sugebėjimų* (geriau:

Tai viršija mano sugebėjimus; Aš tiek nesugebu). *Tai virš mano jėgų* (geriau: *Tai viršija mano jėgas; Tai man per sunku*).

Prielinksnio *virš* konstrukcijų geriau nevartoti, nusakant reiškinių persvarą. Pvz.: *Asmeninius interesus jis stato virš visuomeninių (+ Asmeninių interesų jis žiūri labiau, negu visuomeninių; Jam svarbiau asmeniniai interesai, kaip visuomeniniai)*. *Mūsų veikla turėtų stovėti virš asmeniškų nesutarimų (=Mūsų veiklai neturėtų trukdyti asmeniniai nesutarimai)*.

Verstinį posakį *virš (viršų)* išdėstytas, pateiktas (čia *virš* pavartotas prieveiksmaiškai) reikėtų keisti posakiu *anksčiau išdėstytas, pateiktas*. Pvz.: *Virš išdėstytos (=Anksčiau išdėstytos) mintys verčia kiekvieną pagalvoti. Iš virš pateiktų (=Iš anksčiau pateiktų) pavyzdžių matyti, kad ten buvo visiškai kitaip*.

TRUMPAI IŠ VISUR

- NBC televizijos tinklas kovo 19 d. rodė filmą, susuktą pagal konvertito rašytojo G. K. Chestertono kūrinį: "Father Brown, Detective".

- Motinai Teresei už jos atsižadėjimą ir pasišventimą gelbėjimui vargstančių, badaujančių, už mirstančių globą suteikta Balzano premija — 300.000 dol.

- Iš Prancūzijos 5 Malaiziją kovo mėnesį buvo pasiųstas specialiai įrengtas laivas-ligoninė, skirta gelbėti jūroje randamiems Vietnamo pabėgėliams. Laivą tam reikalui išnuomojo ir 5-rengė Prancūzijoje veikiąs komitetas "Laivas Vietnamui". Tai buvo padaryta patyrus, kad pabėgėliai, per daug prisigrūdę į mažus laivelius, dažnai nuskęsta. Panašus komitetas įsistie-gė ir Italijoje.

- Slovėnijoje, kuri yra Jugoslavijos dalis, yra leidžiama apie dešimt katalikiškų laikraščių ir žurnalų. Trijose Slovėnijos vyskupijose, turinčiose beveik 800 parapijų, buvo suorganizuotas spaudos platinimas. Vyskupai savo ganytojiškame laiške pabrėžė, kad katalikiškas laikraštis turėtų pasiekti kiekvienus katalikų namus.

- Popiežius Jonas Paulius II pakeitė savo kasdienio pasivaikščiojimo programą kovo 1 d. ir klausėsi per radiją transliuojamos jo paties prieš 19 m. Krokuvoje parašytos dramos, kuri užsitęsė pusantros valandos.

- Tarptautiniame simpoziume, įvykusiame Reimse, Prancūzijoje, 41 mokslininkas iš trylikos kraštų pranešė apie savo atliktus marihuanos tyrimus. Nė vienas iš jų nepasakė, kad marihuana būtų nekenksminga. Priešingai, jų tyrimai, atlikti su triušiais, beždžionėmis ir žmonėmis, rodo, kad chroniškas šio narkotiko vartojimas yra surištas su nešama ryškia žala sveikatai.

- JAV-se per metus padaroma apie 2 mil. abortų. Apskaičiuojama, kad šiuo būdu dvigubai daugiau atimama gyvybių per vienerius metus negu per 205 metus žuvo amerikiečių visuose per tuos du šimtmečius buvusiuose karuose. Amerikiečių karių per visus karus žuvo apie vieną milijoną.

- Pagal JAV susitarimą su Kinija, amerikiečiams bus grąžinti nuostoliai, padaryti komu-

nistams konfiskuojant amerikiečių nuosavybę. Šiuo keliu Amerikos misijų vienuolynai gaus milijonus dolerių už nusavintas jų įstaigas Kinijoje.

- Savo naujoje enciklikoje „Redemptor hominis“ popiežius Jonas Paulius II kelia reikalą svarbių socialinių, politinių ir ekonominių pakeitimų pasaulyje. Ypač reikalaujama religinės laisvės. Skatina lėšas, skiriamas ginklavimuisi, panaudoti žmonių gerovei, kovai su skurdu ir alkium. Atkreipia dėmesį į tai, kad technologinė pažanga turi eiti greta su moraliniu ir dvasiniu progresu. Enciklika pasisako už tradicinį kunigų celibatą, už įprastą individualią išpažintį. Pripažindamas teologinį pliuralizmą metoduose, popiežius reikalauja pagrindinio vieningumo tikėjimo tiesų ir moralinių dėsnių skelbime, kad teologija nebūtų tik kieno nors privačių nuomonių rinkinys. Enciklikos data — kovo 4, šv. Kazimiero diena.

- JAV labdaros sąjūdis — Catholic Charities balandžio mėnesį švenčia 250 m. sukaktį. Sąjūdžio pradžia buvo 1729 m., kai seserys uršulietės įsteigė Louisianoje pirmą vaikų prieglaudą. Dabar JAV Katalikų labdara turi 900 įstaigų su 25.000 tarnautojų ir 70.000 vadovybės tarybų narių.

- Pietų Korėjoje pašaukimų į kunigus tiek daug, kad visų norinčių įstoti nebegali sutalpinti kunigų seminarijos.

- Apie 30 įvairių tarptautinių žydų organizacijų pirmininkų ir delegatų aplankė popiežių Joną Paulių II, sveikindami jį naujose pareigose. Žydai turėjo pasitarimus ir su Vatikano komisija, palaikančia ryšį su žydais. Šv. Tėvas, dėkodamas už apsilankymą, pažymėjo, kad katalikų Bažnyčia ir toliau tęs pradėtą dialogą su hebraizmų, atsižvelgiant į bendruosius žmonių reikalus.

- Vatikano atstovas buvo nuvykęs į Vengriją ir tarėsi su vyriausybės įgaliotiniu religijos reikalams I. Mikolš, o taip pat ir su Vengrijos vyskupu konferencijos pirm. vys. Lekai.

- Ugandos katalikų Bažnyčia susilaukė 100 metų sukakties. Katalikų Bažnyčia Ugandoje yra išvysčiusi platų švietimo darbą ir socialinę veiklą, suorganizavo sanitarinę tarnybą, įsteigdama apie 20 ligoninių, daugiau kaip 40 dispenserių, raupsuotųjų gydyklas, senelių ir vaikų prieglaudas.

- Rodezijoje vėl nužudytas katalikų misininkas, šveicaras kun. Alois Erni. Jis rastas nužudytas ties Gwelo.

- Popiežiaus Jono Paulius knyga „Sign of Contradiction“ išleista Niujorke. Autoriumi pažymėtas Karol Wojtyla. Knygoje yra 32 konferencijos, kurias kard. Wojtyla pasakė 1976 m. gavėnioje, vesdamas rekolekcijas popiežiui Pauliui VI.

- Helen Hayes, pasižymėjusi katalikų aktorių sąjungos nare, apdovanota Notre Dame universiteto Laetare medaliu. Drama „Victoria Regina“, kur aktorė Hayes turėjo pagrindinę karalienės Viktorijos rolę, net 123 savaites ėjo Broadway teatre, buvo kartojama 43 JAV miestuose, iš viso susilaukė 969 pastatymų. Aktorė Hayes buvo taip pat sėkminga ir kituose pastatymuose.

- Į Sovietų Sąjungą iš Belgijos buvo įvežta 25.000 Šv. Rašto knygų. Šiuo kartu Maskva leido įvežti be maito, bet pareikalavo, kad būtų įregistruotas kiekvienos knygos pirkėjo vardas.

- Popiežiaus Jono Pauliaus II poezijos knyga išleista anglų kalba pavadinimu: „Easter Vigil and Other Poems“. Autorius — Karol Wojtyla. Išleido Random House, 64 psl. Eilėraščių tems imtos iš darbovietės, iš pamatymų gatvėje, net ir iš Sutvirtinimo Sakramento teikimo kalnų miestely.

- Kun. Ted Hesburg, Notre Dame universiteto prezidentas, yra įtakingiausias žmogus tarp tikybininkų JAV-se ir antras savo įtakingumu švietimo srity; pirmą vietą čia užima Švietimo sekretorius J. Califano. Tokių išvadų priėjo „US News & World Report“, pravedęs tyrimus.

- Jonas Paulius II Velykų metu pamoksle, sveikindamas tikinčiuosius, prabilo 32 kalbomis, ragindamas siekti tiesos, teisingumo, žmogaus teisių gerbimo. Popiežiaus klausėsi Šv. Petro aikštėje susirinkę apie 300.000 žmonių.

- JAV katalikų mokslininkų sąjunga, turinti daugiau kaip 400 narių, pateikė savo patarimus apie JAV vyskupų sudarytą ir Vatikano patvirtintą religinio mokymo programą. Programa buvo labai rūpestingai ruošiamą, ir katalikai mokslininkai, siūsdami savas pastabas, parodė jai daug palankumo.

- Naujas Katalikų universiteto prezidentas yra dr. Edmund Pellegrino, buvęs medicinos profesorius Yale universitete ir Yale - New Haven medicinos centro steigėjas. Imdamas pareigas, jis pabrėžė reikalą glaudinti mokslo ir religijos ryšius.

- „Keleivis“, socialdemokratų laikraštis, leistas Bostone, sustojo ėjęs.

J. Pr.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA. IV tomas. Nr.

23-31. 1976-1978 m. Išleido Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikoms leisti sąjunga, 6825 S. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629. Viršelis ir iliustracijos — Seselės Mercedes. 477 psl., kaina kietais viršeliais — 6 dol., minkštais — 4 dol.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No.

24-25. Išvertė kun. K. Pugevičius. Išleido Lietuvių R. Katalikų kunigų vienybė, 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

Vysk. Motiejus Valančius. VAIKU KNYGELĖ. Išleido Eglutė, I.C.C., Putnam, Ct. Finansavo J. Savelis. 117 psl., kaina 3 dol.

Eugene Mattelaer. NOOIT DE MOED OPGEVEN. Tai Belgijoje išleista knyga, kurioje 300 kalbų (taip pat ir lietuvių k.) išspausdintas dešimties eilučių eilėraštukas. Knyga skiriama viso pasaulio Raudonojo kryžiaus nariams, kurie laisvu noru padeda nelaimingiesiems.

DVIDEŠIMT METŲ (1959-1979). Kristijono Donelaičio mokyklų sukaktuvinis leidinys. Redagavo Danutė Bindokienė. Išleido Kr. Donelaičio mokyklų Tėvų komitetas. Viršelis Jono Maleiškos. Nuotraukos Jono Tamulaičio ir Vaclovo Noreikos. Didelis formatas, 218 psl.

TĖVYNĖS SARGAS. Nr. 1(42). Redaguoja Petras Maldeikis, 117 Sunset Dr., Hot Springs, Arkansas 71901. Adm. Antanas Balčytis, 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Šio nr. kaina 3 dol.

NAUJOJI VILTIS. Nr. 11, 1978 m. Politikos ir kultūros žurnalas. Redaguoja Aleksas Laikūnas. Administracija: 7150 S. Spaulding Ave., Chicago, Ill. 60629. Šio nr. kaina 4 dol.

PASAULIO LIETUVIS, 1979 m., nr. 2(112). Leidžia Pasaulio Lietuvių bendruomenės valdyba. Redaguoja Romas Sakadolskis ir Romas Kasparas. Administratorė — Daina Kojelytė. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata — 6 dol. Viršelis ir vinjetės — Romo Kasparo.

PASAULIO LIETUVIU JAUNIMO ATSTOVO VADOVAS. Redagavo Linas Rimkus, Emilija A. Sakadolskienė ir Romas Sakadolskis. PLJS Ryšių centro leidinys 1979 m. Didelis formatas, 142 psl.

ŠVIETIMO GAIRĖS. Lietuviškojo ugdymo leidinys. 1979 m. nr. 1 (20). Leidžia JAV LB Švietimo taryba. Redaktorius — Jonas Jasaitis, 7217 S. Francisco Ave., Chicago, Ill. 60629. Administratorius — Jonas Bagdonas, 6449 S. Troy Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata — 3 dol.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Kristina Parėštytė, Nijolė Užubalienė, Danutė ir Gediminas Vakariai. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vilijos Eivaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telefonas 737-8400. Nek. Prasidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.